

Pagrindinio ugdymo mokinių
socialinės-pilietinės ir
pažintinės kultūrinės
veiklos organizavimas
bendrojo ugdymo
mokyklose

Tyrimo ataskaita

2020

Pagrindinio ugdymo
mokinių
socialinės-pilietinės
ir pažintinės
kultūrinės
veiklos organizavimas
bendrojo ugdymo
mokyklose

Tyrimo ataskaita

2020

PARENGĖ

dr. Svajonė Mikėnė

Nacionalinės švietimo agentūros
Stebėsenos ir vertinimo departamento
Švietimo politikos analizės skyriaus analitikė

Greta Zaburaitė

Lietuvos moksleivių sąjungos
Jaunimo politikos koordinatore

T U R I N Y S

Anotacija 4

1. Tyrimo metodologija 5

1.1. Tyrimo tikslas ir uždaviniai 5

1.2. Respondentų atranka 5

1.3. Tyrimo metodai 6

2. Tyrimo rezultatai 7

2.1. Respondentų socialiniai demografiniai ypatumai 7

2.2. Socialinės-pilietinės veiklos organizavimo ypatumai 9

2.3. Pažintinės kultūrinės veiklos organizavimo ypatumai 25

3. Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijos 40

ANOTACIJA

Ataskaitoje pristatomi Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų pagrindinio ugdymo mokinių apklausos rezultatai. Tyrimu siekta išsiaiškinti mokinių nuomonę apie socialinės-pilietinės ir pažintinės, kultūrinės, meninės, kūrybinės (toliau – pažintinės kultūrinės) veiklos organizavimo ypatumus, mokinių pasiūlymus, kaip patobulinti socialinės-pilietinės ir pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą bendrojo ugdymo mokyklose.

Tyrimą 2019 m. gegužės–birželio mėn. atliko Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros¹ Švietimo politikos analizės skyrius ir Lietuvos moksleivių sąjunga. Apklausoje dalyvavo 4 777 respondentai – 5–10 (ir I–II gimnazijų) klasių mokiniai.

Pagrindiniai tyrimo rezultatai:

- Mokiniam labai trūksta socialinės-pilietinės veiklos įvairovės ir informacijos apie galimas / tinkamas atlikti veiklas, jų atlikimo vietas. Mokyklos turėtų plėsti socialinių partnerių tinklą arba glaudžiau bendradarbiauti su esamais partneriais ir tobulinti informacijos apie socialines-pilietines veiklas sklaidą, teikti aktyvesnę pagalbą mokiniams ieškant socialinės veiklos ir ją renkantis. Mokinių motyvaciją noriau įsitraukti į socialinę-pilietinę veiklą padidintų geresnė šių veiklų aktualumo, prasmės, naudos mokinio asmenybei ir bendruomenei komunikacija ir įgytos patirties apmąstymo proceso tobulinimas.
- Pažintinių kultūrinių veiklų organizuojama per mažai ir ne visos jos mokiniams atrodo šiuolaikiškos, įdomios ir prasmingos. Reikėtų plėsti pažintinių kultūrinių veiklų temų, formų ir vietų įvairovę, keisti švenčių organizavimo (labiausiai nepatikusi mokiniams veikla) tradicijas. Išsiaiškinus mokinių nuomonę, ypač dėl planuojamų išvykų kryptių ir vietų, būtų galima užtikrinti didesnę pažintinės kultūrinės veiklos patrauklumą ir mokinių įsitraukimą, o taikant įvairesnes, labiau į mokinių poreikius ir lūkesčius orientuotas pamokos formas – veiksmingesnę patirtimi grįstą mokymąsi.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai rekomenduojama parengti rekomendacijas mokykloms dėl socialinės-pilietinės ir pažintinės kultūrinės veiklos organizavimo tobulinimo, orientuotas į tyrimu išsiaiškintų problemų sprendimo būdus.

¹ Nuo 2019 m. rugsėjo Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra integruota į Nacionalinę švietimo agentūrą.

1. Tyrimo metodologija

1.1. Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Tyrimą įkvėpė keletas priežasčių. 2017–2018 ir 2018–2019 m. m. pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosiuose ugdymo planuose, patvirtintuose Švietimo ir mokslo ministro 2017 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. V-442, numatyta, kad privalomojo ugdymo programos mokiniams socialinė-pilietinė veikla yra privaloma. Jai skiriama ne mažiau kaip 10 valandų (pamokų) per mokslo metus. Skirtingo amžiaus mokiniams gali būti numatomas skirtingas socialinės-pilietinės veiklos pamokų (valandų) skaičius. Rekomenduojama, kad mokiniai patys kauptų socialinės-pilietinės veiklos įrodymus. Taigi, mokiniai privalo sukaupti 10 socialinės-pilietinės veiklos valandų ir už jas atsiskaityti mokyklose. Tačiau svarbu išsiaiškinti, kaip patys mokiniai vertina socialinės-pilietinės veiklos organizavimą mokyklose, kokius sunkumus patiria, kokią naudą įžvelgia. Kita tema, kuri lig šiol nebuvo tirta ir kurią siekėme išanalizuoti šiuo tyrimu, – kaip vykdoma pažintinė kultūrinė veikla, kokios veiklos siūlomos, kaip jas vertina mokiniai, ką siūlo tobulinti.

Pagrindinės sąvokos pateikiamos taip, kaip buvo apibrėžtos tyrimo respondentams:

Socialinė-pilietinė veikla – tai veikla, įskaičiuojama į „socialines valandas“, kurią atlikdami mokiniai prisideda prie mokyklos, bendruomenės problemų sprendimo, aplinkos gražinimo, mokyklos savivaldos, savanoriauja, dalyvauja nevyriausybinų organizacijų veikloje ir kt.

Pažintinė kultūrinė veikla – tai yra klasės ar mokyklos organizuojamos išvykos, ekskursijos, pamokos muziejuose, virtualiose mokymosi aplinkose, projektai ar kitos veiklos mokykloje ir kitur, papildančios įprastas įvairių dalykų pamokas.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kaip mokiniai vertina socialinės-pilietinės ir pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą bendrojo ugdymo mokyklose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti mokinių nuomonę apie socialinės-pilietinės veiklos organizavimo ypatumus, išskylančius vykdymo sunkumus ir mokinių siūlymus dėl socialinės-pilietinės veiklos tobulinimo.
2. Išsiaiškinti mokinių nuomonę apie pažintinės kultūrinės veiklos organizavimo ypatumus, išskylančius vykdymo sunkumus ir mokinių siūlymus dėl pažintinės kultūrinės veiklos tobulinimo.

1.2. Respondentų atranka

Vykdam tyrimą buvo atlikta tikslinė pagrindinio ugdymo mokinių atranka.

Tikslinė grupė – mokiniai, besimokantys bendrojo ugdymo mokyklų 5–10 klasėse. Ši tikslinė grupė pasirinkta todėl, kad socialinė-pilietinė veikla yra privaloma 5–10 klasių mokiniams.

Tyrimo vieta – visa šalies teritorija.

Tyrimo imtis – 4 777 respondentai. Į imtį pateko 5–10 klasių mokiniai iš visų apskričių; imtis yra didelė, todėl tikėtina, kad tyrimo rezultatai atspindi visų Lietuvos pagrindinio ugdymo mokinių nuomonę apie socialinės-pilietinės ir pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą bendrojo ugdymo mokyklose.

1.3. Tyrimo metodai

Duomenims rinkti taikytas apklausos internetu metodas, naudojant pusiau standartizuotą klausimyną. Nuoroda į Lietuvos moksleivių sąjungos (LMS) tinklalapyje paskelbtą klausimyną buvo išsiųsta LMS skyriams, prašant pasidalyti su mokiniais. Be to, tarpininkaujant Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, nuoroda į klausimyną buvo išsiųsta visoms bendrojo ugdymo mokykloms, prašant ją pasidalyti su pagrindinio ugdymo klasių mokiniais. Elektroninį tyrimo klausimyną mokiniai pildė savarankiškai, klasės aplinkoje arba asmeniškai iš namų kompiuterių.

Duomenų analizės metodai:

Statistinė apklausos duomenų analizė atlikta naudojant SPSS 20.0 programinę įrangą; tyrimo rezultatų grafinės iliustracijos parengtos *Excel* programa. Ataskaitoje pateikiami bendras atsakymų pasiskirstymas (procentais arba atsakymų skaičius) ir pasiskirstymas pagal socialinius demografinius ypatumus.

Kokybinė ir kiekybinė turinio analizė taikyta analizuojant mokinių atsakymus, pateiktus atsakant į klausimus, ką jie norėtų pasiūlyti keisti ar patobulinti, organizuojant mokinių socialinę-pilietinę ir pažintinę kultūrinę veiklą.

Tyrimo klausimynas buvo anoniminis, respondentų nebuvo prašoma nurodyti vardo ir pavardės. Visi duomenys analizuojami bendrai, pateikiami apibendrinti rezultatai.

Klausimyną sudarė 28 klausimai, iš kurių 4 buvo socialiniai demografiniai – apie respondentų klasę, lytį, apskritį, kurioje įsikūrusi mokykla, mokyklos vietovę ir 24 – pagrindiniai tyrimo klausimai, kuriais siekta išsiaiškinti respondentų nuomonę apie socialinės-pilietinės ir pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą. Apklausoje buvo pateikti keturi atviri klausimai: „Kaip norėtum pasiūlyti keisti, patobulinti mokinių socialinės-pilietinės veiklos organizavimą?“, „Kaip norėtum pasiūlyti keisti, tobulinti pažintinę kultūrinę veiklą?“ ir du klausimai apie labiausiai patikusią ir nepatikusią pažintinę kultūrinę veiklą.

Prieš apklausą klausimynas buvo išbandytas, atliekant bandomąjį tyrimą su 10 tikslinės grupės apibūdinimą atitinkančių respondentų, ir patobulintas, atsižvelgiant į jų mintis apie atsakymų alternatyvas.

2. Tyrimo rezultatai

2.1. Respondentų socialiniai demografiniai ypatumai

Respondentų pasiskirstymas pagal apskritis

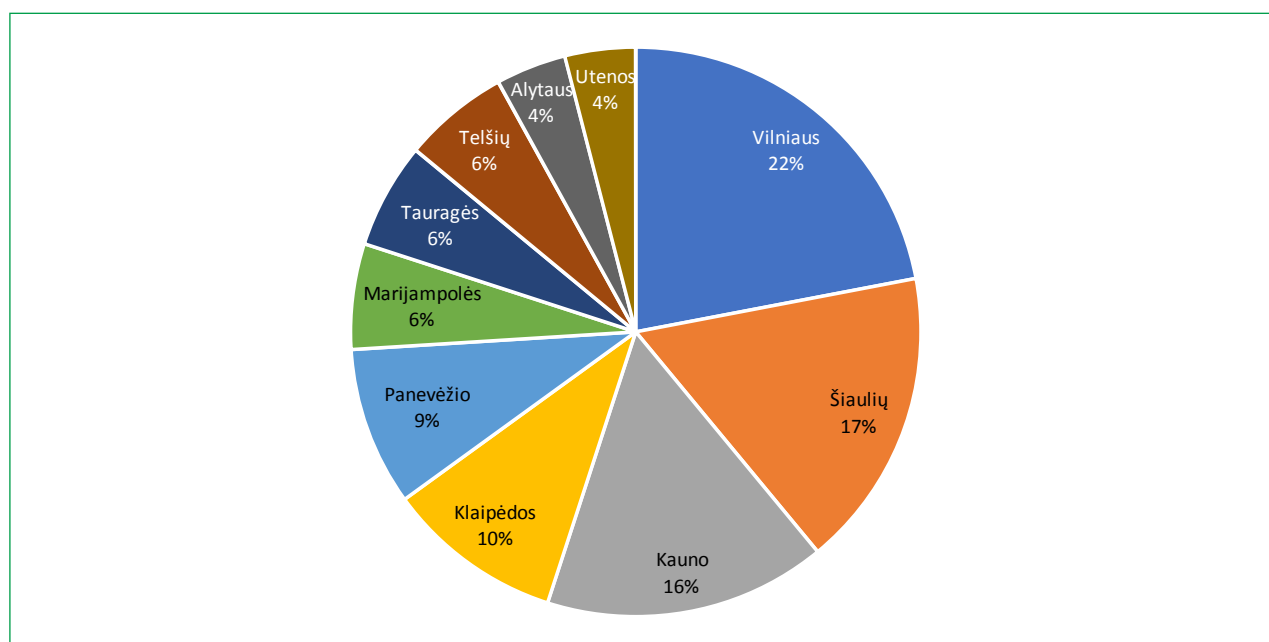
2018–2019 mokslo metais pagal pagrindinio ugdymo programas daugiausia mokinių mokėsi Vilniaus apskrityje (1 lentelė). Tyrimo respondentų pasiskirstymas pagal apskritis yra gana artimas mokinių pasiskirstymui šalyje (1 pav.).

1 lentelė. 2018–2019 mokslo metais pagal pagrindinio ugdymo programas besimokiusių mokinių dalis, proc

Apskritis	Mokinių dalis, proc.
Vilniaus	29 %
Kauno	20 %
Klaipėdos	12 %
Šiaulių	10 %
Panevėžio	8 %
Marijampolės	5 %
Telšių	5 %
Alytaus	5 %
Utenos	4 %
Tauragės	3 %

Duomenų šaltinis: Švietimo valdymo informacinė sistema

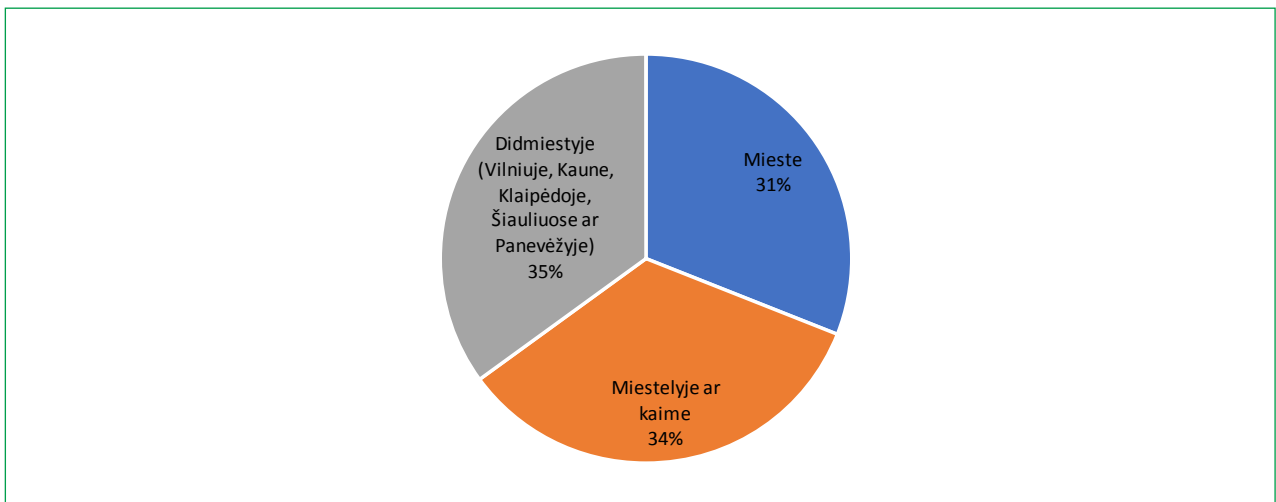
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal apskritis

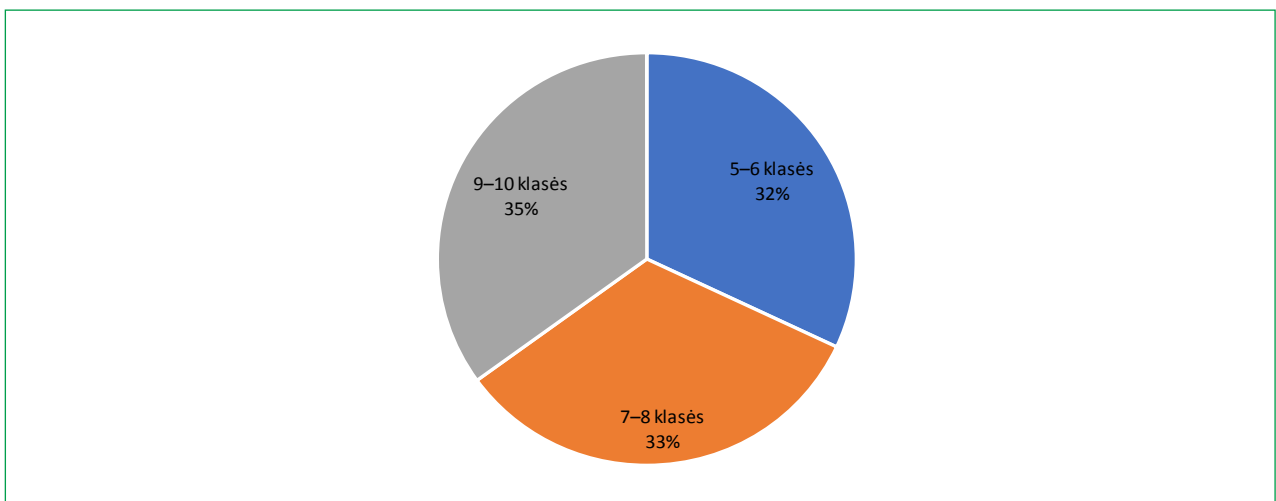
Duomenų šaltinis: Švietimo valdymo informacinė sistema

Pagal vietovės, kurioje įsikūrusi respondento mokykla, tipą (didmiestis, miestas, miestelis arba kaimas) ir klases, kuriose mokosi, respondentai pasiskirstė gana tolygiai (2 ir 3 pav.).

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vietovės tipą

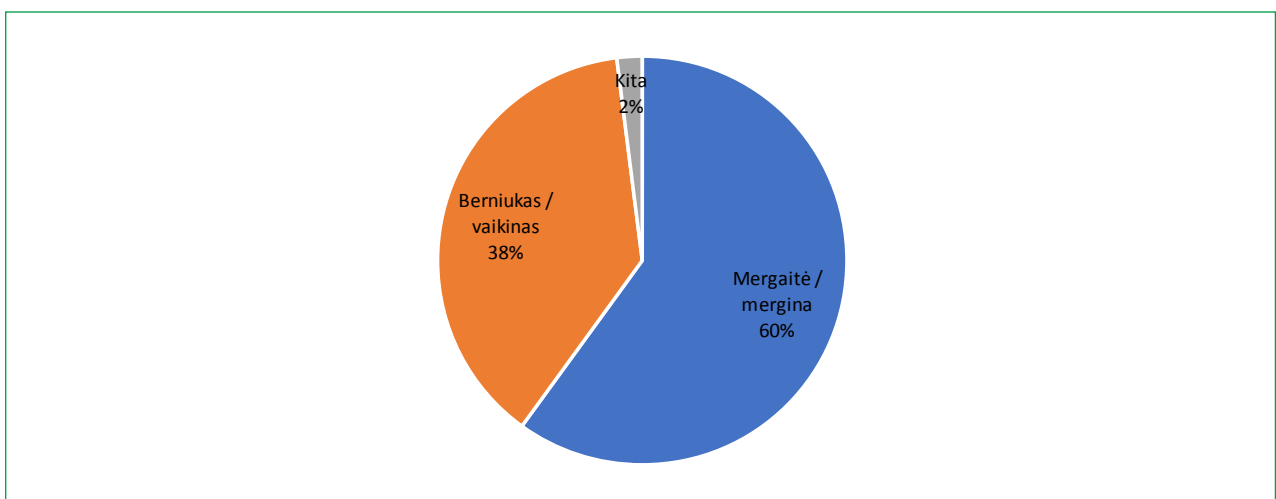

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal klases, kuriose mokosi

Apklausoje dalyvavo kur kas daugiau mergaičių / merginų nei berniukų / vaikinų. Nedidelė dalis (2 proc.) respondentų rinkosi lyties variantą „kita“.

4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

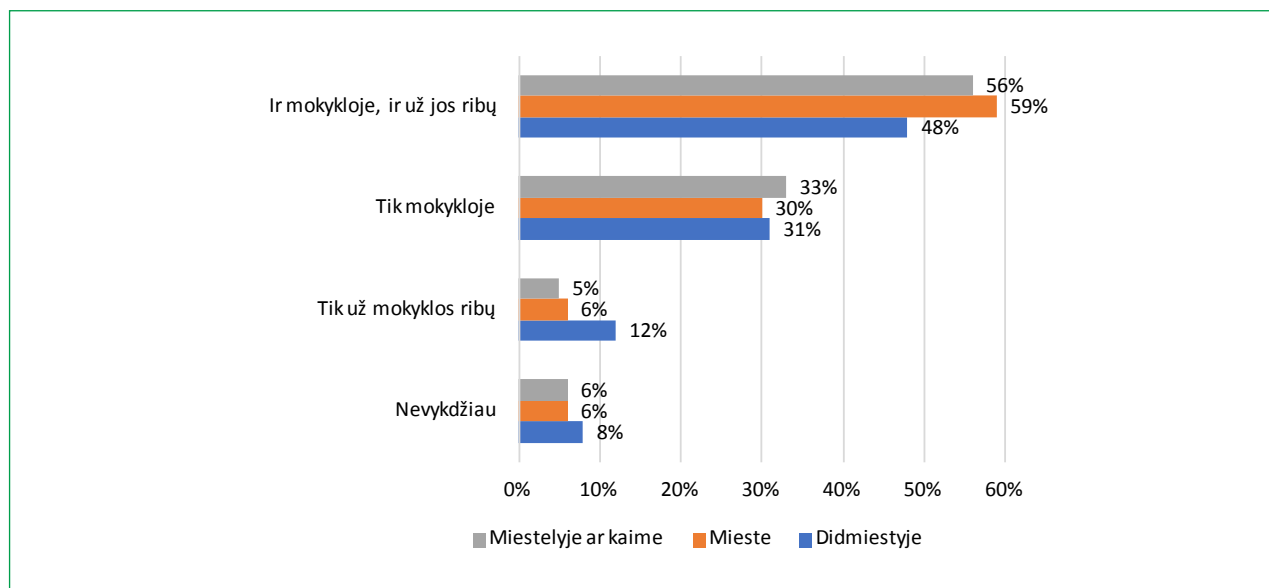

2.2. Socialinės-pilietinės veiklos organizavimo ypatumai

Socialinės-pilietinės veiklos vykdymo vieta

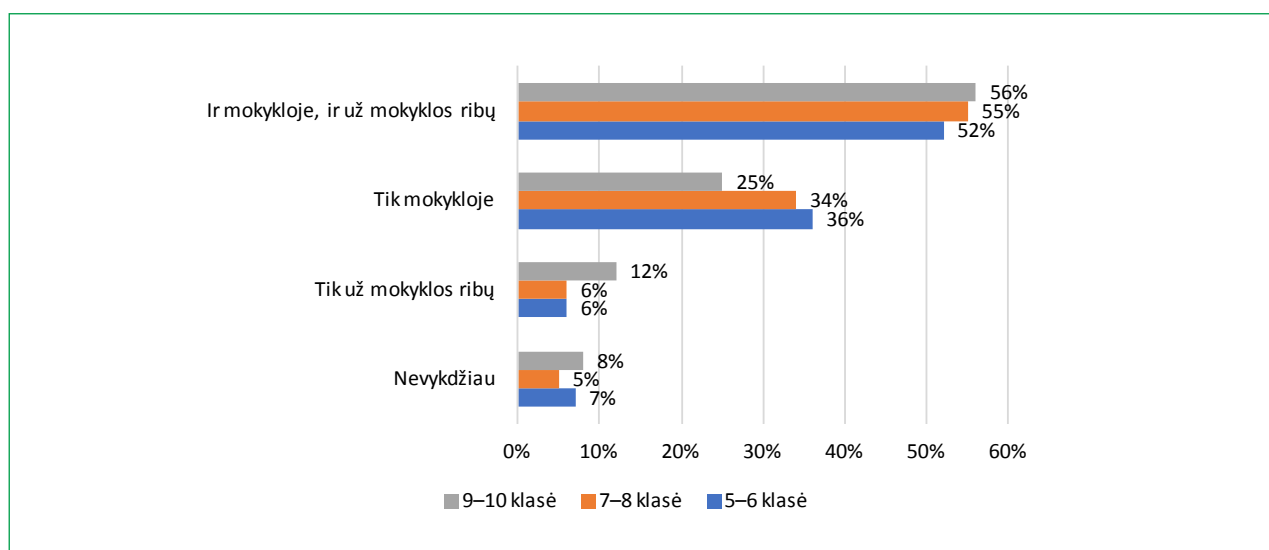
Tyrimas buvo atliekamas nesibaigus 2018–2019 mokslo metams, todėl dalis respondentų dar nebuvo spėję atlikti socialinės-pilietinės veiklos (5 pav.). Galima pastebėti tendenciją, kad daugiau mokinių socialinę-pilietinę veiklą atlieka mokykloje, nei už jos ribų. Analizuojant pagal respondentų gyvenamąją vietovę, matyti, kad miestų ir miestelių mokinių veiklų pasirinkimas reikšmingai nesiskiria, tačiau didmiesčių mokiniai palyginti dažniau nei besimokantys kitose vietovėse renkasi veiklas tik už mokyklos ribų.

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kur vykdė socialinę-pilietinę veiklą, ir vietovės tipą

Žemesnėse klasėse (5–8) besimokantys mokiniai, palyginus su 9–10 klasių mokiniais, socialinę-pilietinę veiklą dažniau atlieka tik mokykloje (6 pav.).

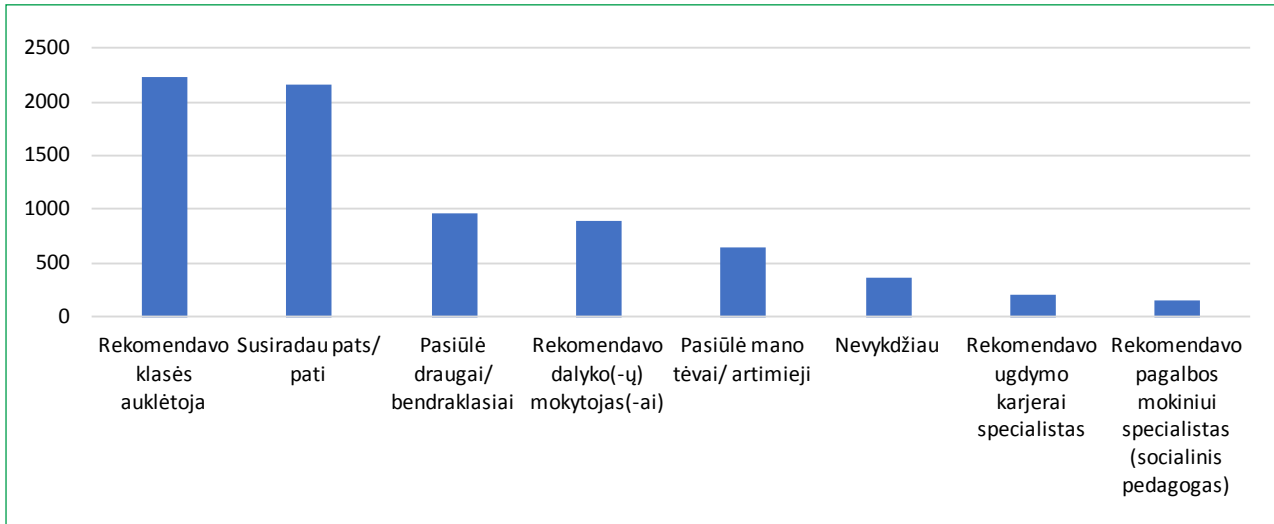
6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kur vykdė socialinę-pilietinę veiklą, ir klasę, kurioje mokosi

Socialinės-pilietinės veiklos pasirinkimo būdas

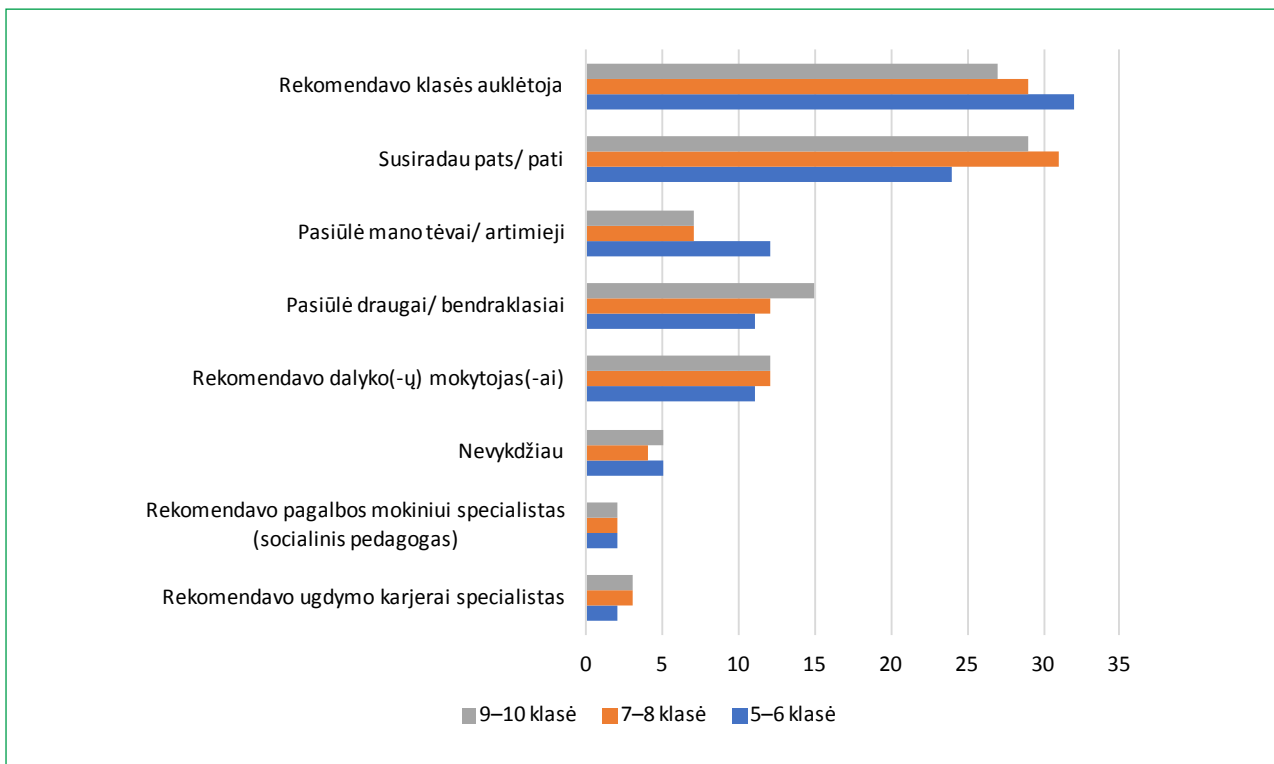
Kur atlikti socialinę-pilietinę veiklą, mokiniai dažniausiai pasirenka pagal klasės auklėtojo rekomendacijas arba susiranda patys (7 pav.).

7 pav. Socialinės-pilietinės veiklos pasirinkimo būdai

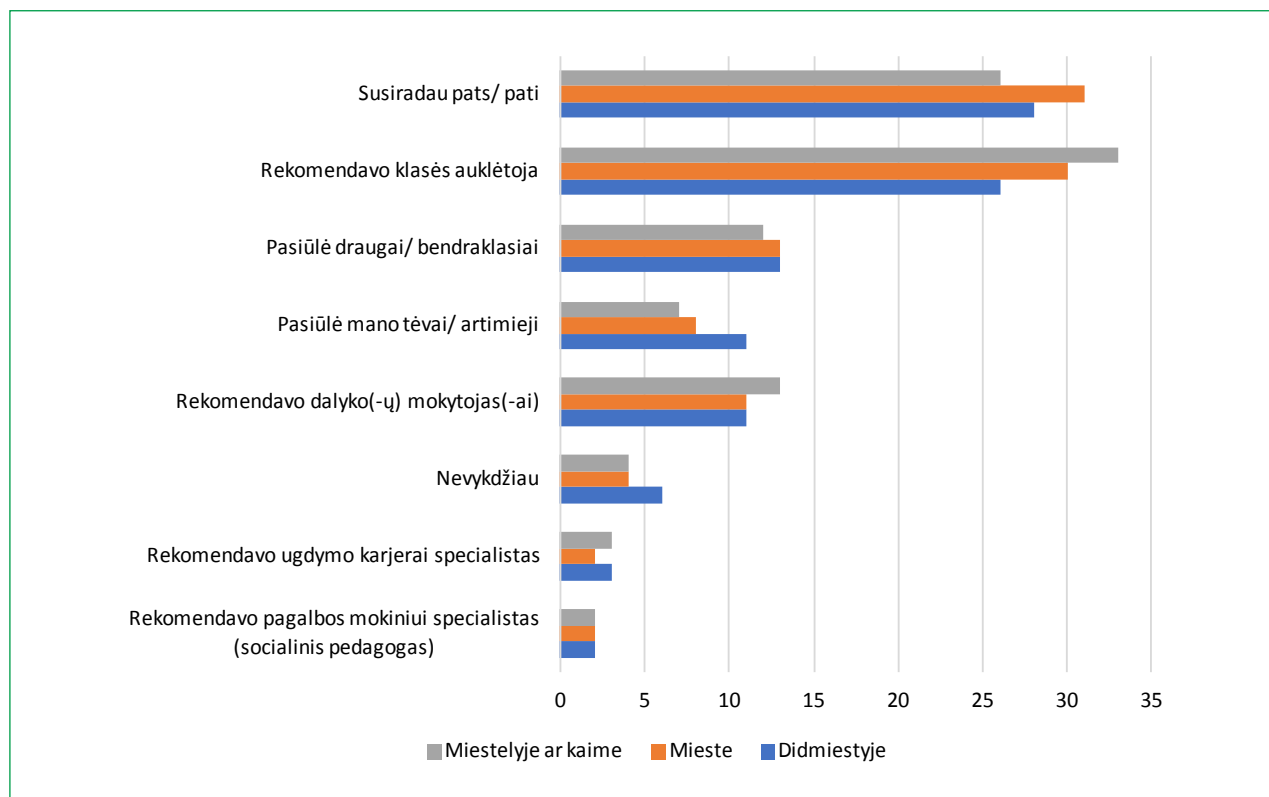
Analizuojant socialinės-pilietinės veiklos pasirinkimo būdus pagal respondento klasę (8 pav.), matyti, kad jaunesni, 5–6 klasių mokiniai, kur atlikti socialinę-pilietinę veiklą, labiau linkę rinktis remdamiesi klasės auklėtojų rekomendacijomis ir rečiau nei vyresni mokiniai veiklos vietą susiranda patys. 7–8 klasių mokiniai palyginti dažniau veiklą susiranda patys, o 9–10 klasių mokiniai dažniau nei jaunesni mokiniai linkę remtis draugų, bendraklasių rekomendacijomis.

8 pav. Socialinės-pilietinės veiklos pasirinkimo būdas pagal respondento klasę, kurioje mokosi, proc.

Didelių skirtumų pagal vietovės tipą nėra, tačiau matyti, kad miesteliuose ir kaime socialines-pilietines veiklas mokiniams dažniau rekomenduoja klasių auklėtojos ir dalykų mokytojai, o miestų dažniau nei didmiesčių ir miestelių / kaimų mokyklų mokiniai veiklas susiranda patys (9 pav.).

9 pav. Socialinės-pilietinės veiklos pasirinkimo būdas pagal vietovės tipą, proc.

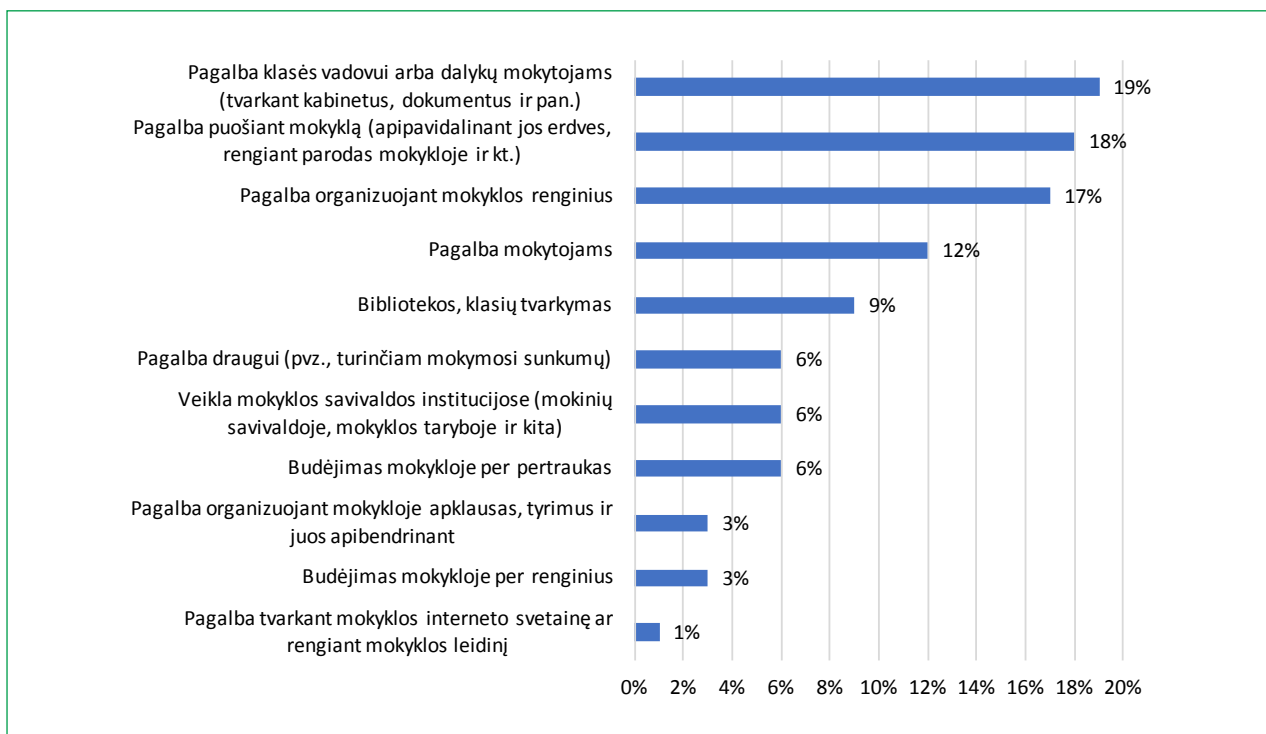

Mokinių buvo prašoma nurodyti, kokias socialines-pilietines veiklas jie vykdė savo mokykloje ir kokias – už mokyklos ribų, taip pat įvertinti, kokią naudą jų asmenybėms, mokyklai, bendruomenei turėjo jų veikla.

Mokykloje atliktos socialinės–pilietinės veiklos

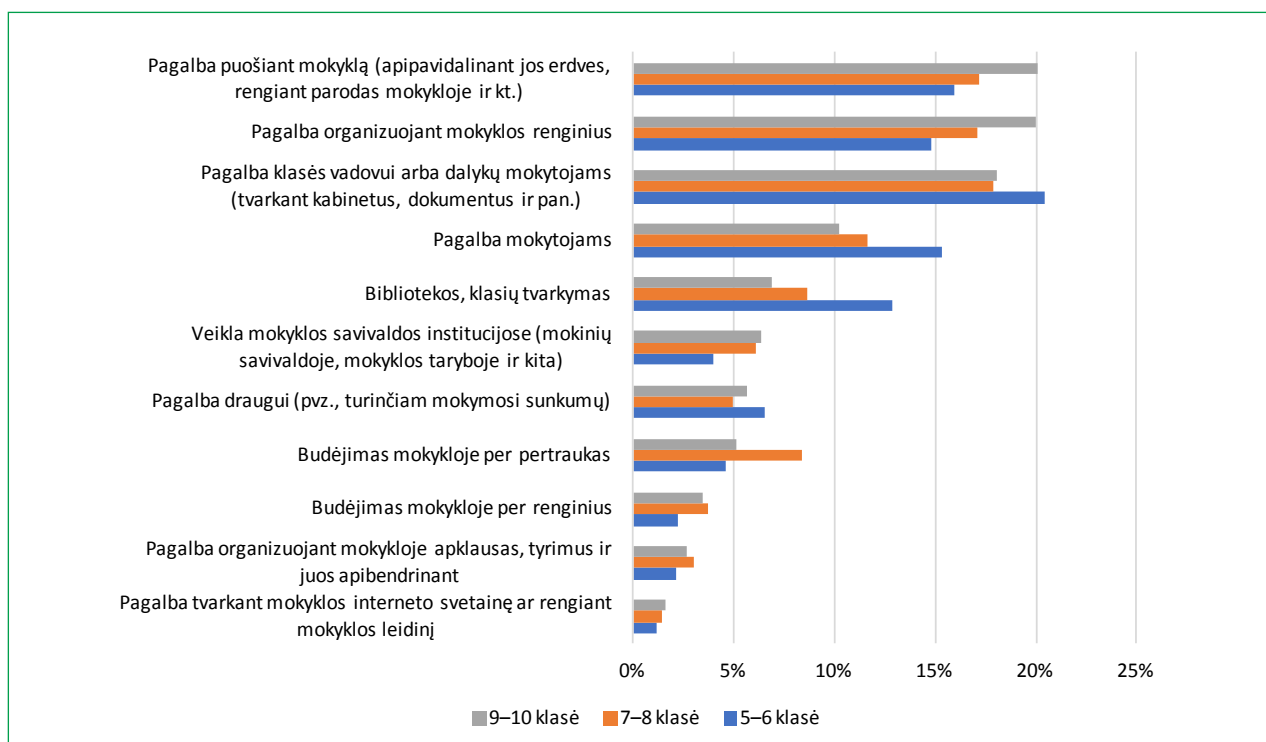
Populiariausios 2018–2019 mokslo metais mokykloje atliktos veiklos buvo pagalba klasės vadovui ir dalykų mokytojams, pagalba puošiant mokyklą ir pagalba organizuojant mokyklos renginius (10 pav.).

10 pav. Mokykloje atliktos socialinės–pilietinės veiklos

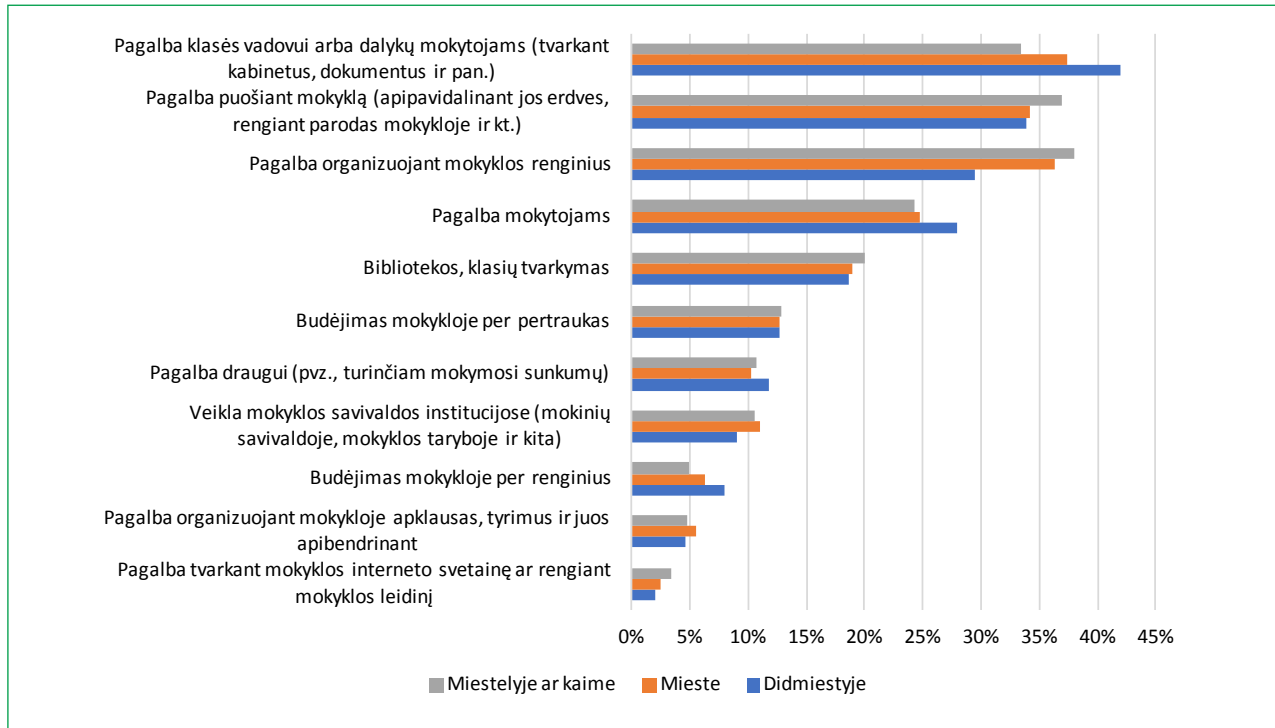
Lyginant pagal mokinio klasę, 5–6 klasių mokiniai dažniau nei vyresni mokiniai klasės vadovui ar mokytojams padeda tvarkyti klases ir biblioteką, 7–8 klasių mokiniai dažniau budi per pertraukas. 9–10 klasių mokiniai dažniau nei jaunesni mokiniai atlieka daugiau organizacinių, meninių gebėjimų reikalaujančias užduotis – padeda puošti mokyklą ir organizuoti mokyklos renginius (11 pav.).

11 pav. Mokykloje atliktos socialinės–pilietinės veiklos pagal mokinio klasę

Analizuojant mokykloje atliekamų veiklų pasirinkimą pagal vietovės tipą, matyti, kad didmiesčių mokiniai dažniau nei mokiniai iš kitų vietovių mokykloje padeda klasės vadovui ir mokytojams, o miestelių ir kaimų mokiniai dažniau nei vaikai iš kitų vietovių padeda organizuoti mokyklos renginius ir puošti mokyklą (12 pav.).

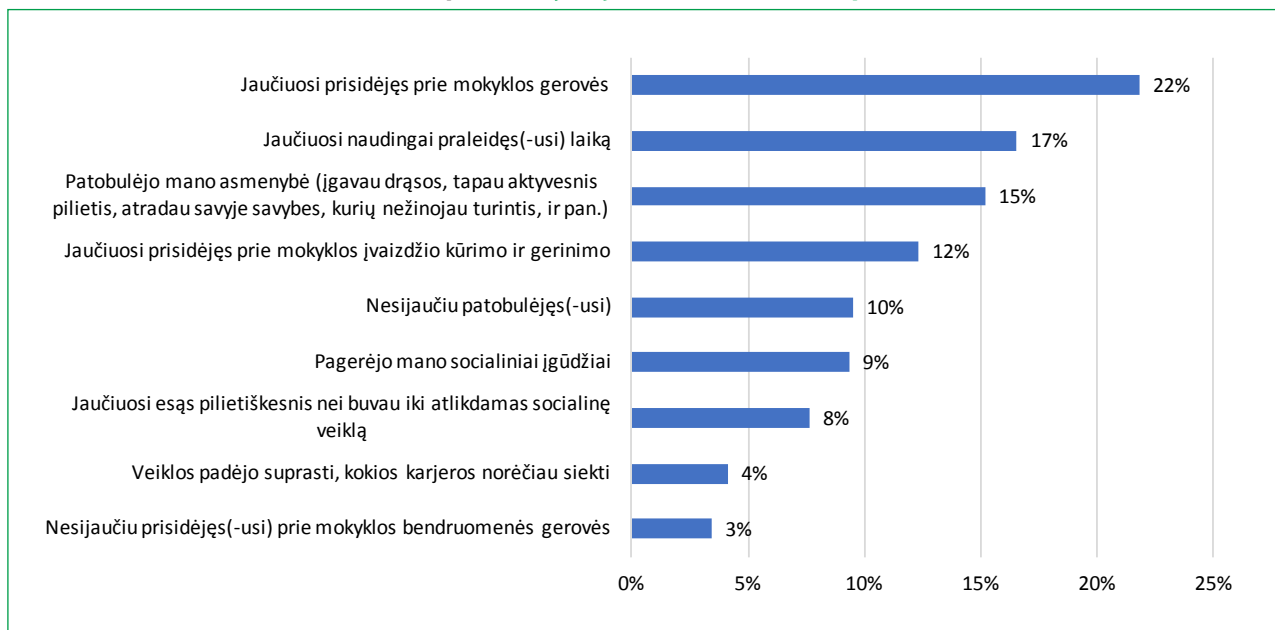
12 pav. Mokykloje atliekamos socialinės-pilietinės veiklos pagal vietovės tipą

Mokykloje atliktos socialinės-pilietinės veiklos naudos vertinimas

Vertindami mokykloje atliktos socialinės-pilietinės veiklos naudą, mokiniai dažniausiai nurodė, kad jaučiasi prisidėję prie mokyklos gerovės, naudingai praleidę laiką; jaučia ir asmenybės tobulėjimą. Tačiau kas dešimtas apklausoje dalyvavęs mokinys nesijaučia patobulėjęs (13 pav.).

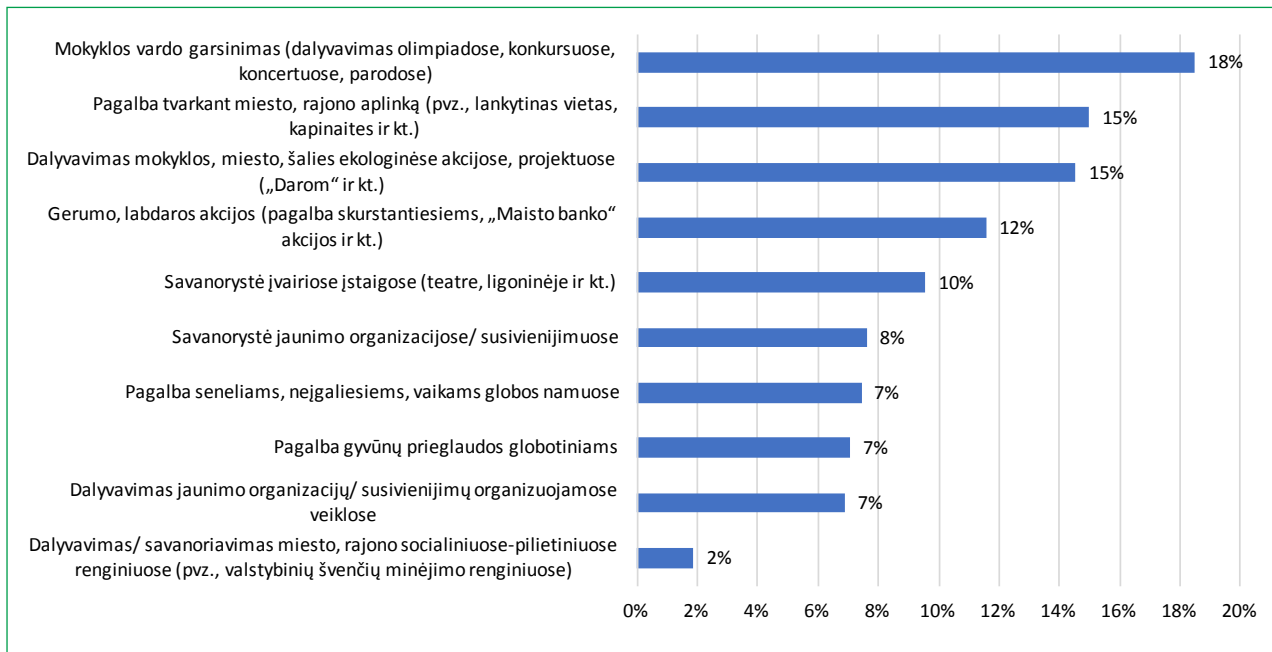
13 pav. Mokykloje atliktos socialinės-pilietinės veiklos naudos vertinimas

Socialinės-pilietinės veiklos už mokyklos ribų

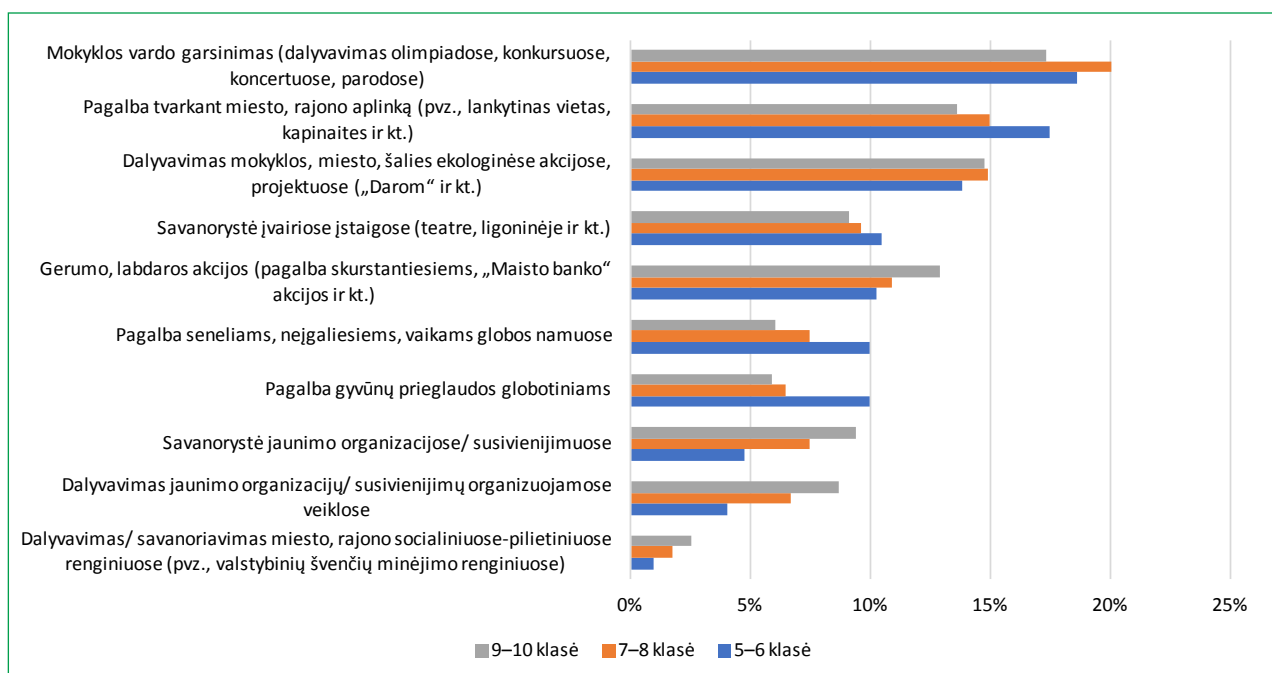
Atlikdami socialinę-pilietinę veiklą už mokyklos ribų, mokiniai dažniausiai garsino savo mokyklos vardą, dalyvaudami olimpiadose, konkursuose, koncertuose, parodose. Kitos dažniausiai atliktos veiklos – pagalba tvarkant miesto, rajono aplinką ir dalyvavimas įvairiose ekologinėse akcijose ir projektuose, gerumo ir labdaros renginiuose (14 pav.).

14 pav. Socialinės-pilietinės veiklos už mokyklos ribų

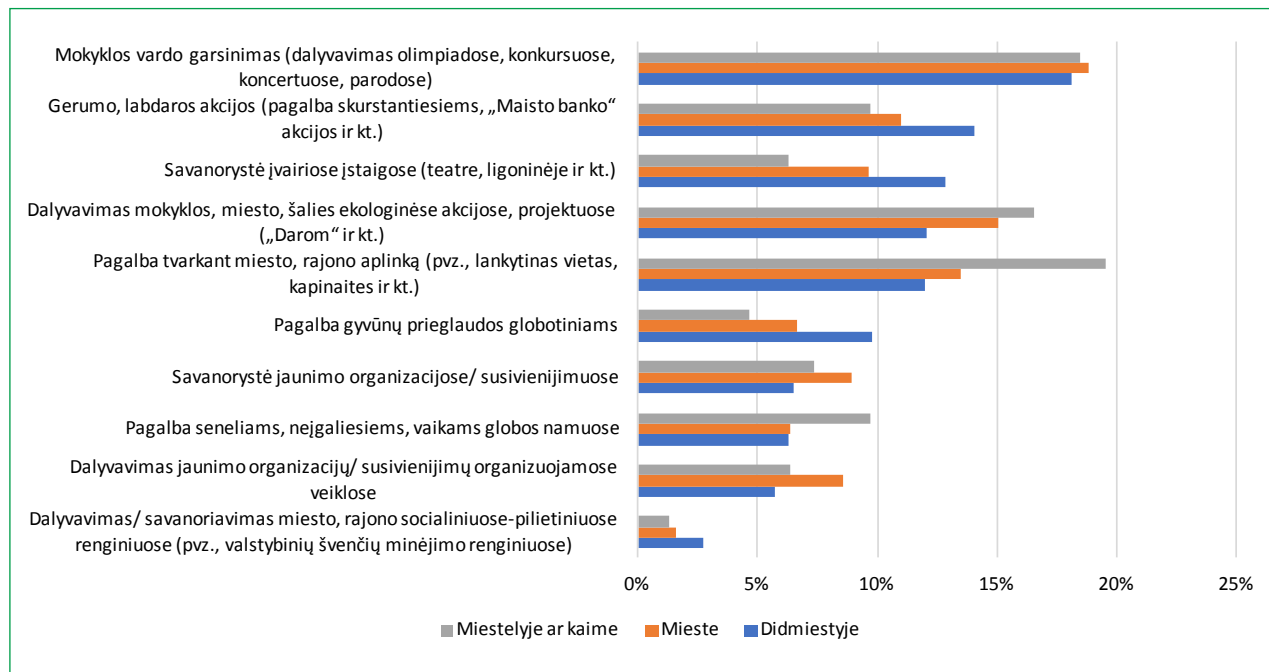
5–6 labiau nei kitų klasių mokiniai buvo linkę padėti tvarkant miesto, rajono aplinką, padėti gyvūnų prieglaudose, padėti seneliams, vaikams, neįgaliesiems globos namuose. 7–8 dažniau nei kitų klasių mokiniai dalyvavo mokyklos vardą garsinančiuose renginiuose. 9–10 dažniau nei kitų klasių mokiniai rinkosi dalyvavimą gerumo, labdaros akcijose ir dalyvavimą bei savanorystę jaunimo organizacijose (15 pav.).

15 pav. Socialinės-pilietinės veiklos už mokyklos ribų pagal mokinio klasę

Analizuojant veiklų pasirinkimą pagal vietovės tipą, matyti, kad miestelyje ar kaime besimokantys mokiniai gerokai dažniau nei kitų vietovių mokiniai tvarko miesto, rajono aplinką, o didmiesčių mokiniai dažniau dalyvauja labdaros, gerumo akcijose, dažniau savanoriauja, padeda gyvūnų prieglaudoms. Visų gyvenamosios vietos tipų mokiniai vienodai aktyviai įsitraukia garsindami mokyklos vardą.

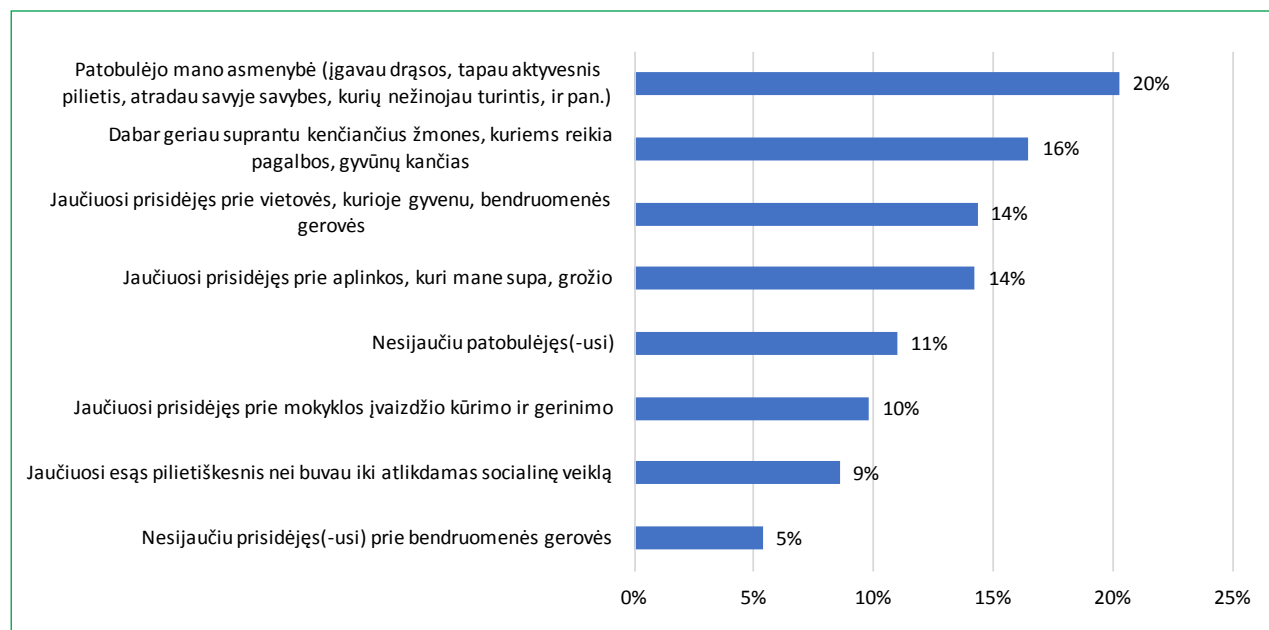
16 pav. Už mokyklos ribų atliekamos socialinės-pilietinės veiklos pagal vietovės tipą

Už mokyklos ribų vykdytos socialinės-pilietinės veiklos naudos vertinimas

Mokinių vertinimu, už mokyklos ribų atliekama socialinė-pilietinė veikla labiausiai padeda tobulėti mokinio asmenybei. Gana daug mokinių juto, kad patobulėjo jų socialinės ir emocinės kompetencijos: jie tapo empatiškesni kenčiantiems žmonėms, gyvūnams. Vis dėlto, kaip ir vertinant mokykloje atliktų veiklų naudą, dalis mokinių teigė, kad nesijaučia patobulėję.

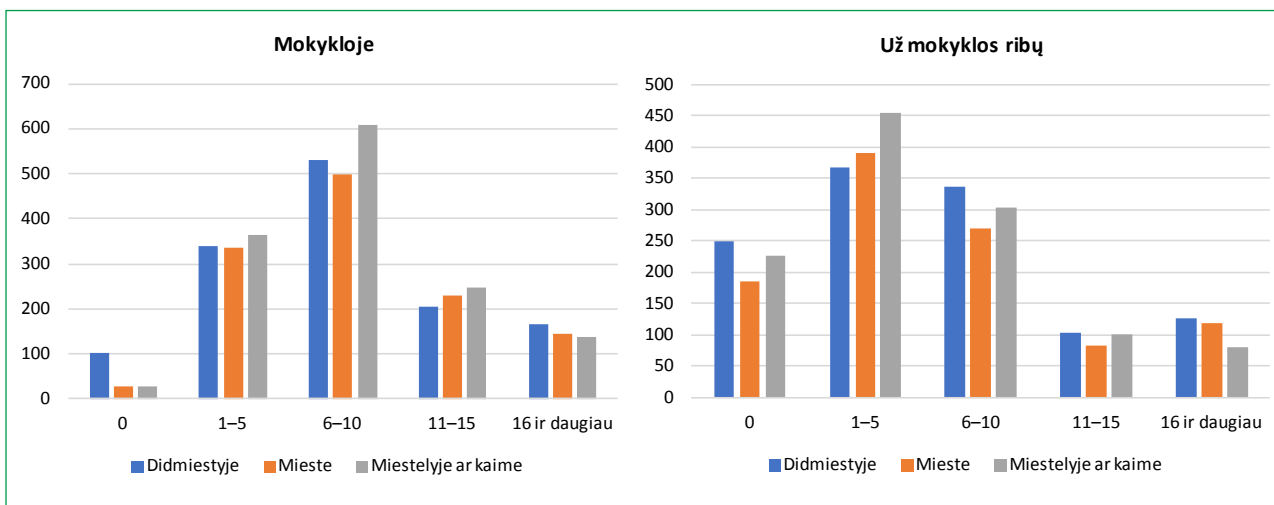
17 pav. Už mokyklos ribų vykdytos socialinės-pilietinės veiklos naudos vertinimas

Socialinės-pilietinės veiklos trukmė 2018–2019 mokslo metais

Kaip minėta, mokinių apklausa vykdyta nesibaigus mokslo metams, todėl buvo klausiama tiek apie atliktas, tiek apie suplanuotas socialinės-pilietinės veiklos valandas. Daugiau socialinių valandų mokiniai įvykdė arba ketino įvykdyti savo mokykloje: didžiausia dalis nurodė, kad mokykloje vykdomos / ketinamos vykdyti veiklos truks 6–10 valandų, o už mokyklos ribų didžiausia dalis mokinių planavo vykdyti socialinę-pilietinę veiklą 1–5 valandas, be to, gerokai daugiau mokinių nurodė, kad visai neketina atlikti veiklos už mokyklos ribų, nei kad neatliks socialinės-pilietinės veiklos mokykloje (18 pav.). Analizuojant atsakymų pasiskirstymą pagal vietovės tipą, matyti, kad miestelių ir kaimų vietovėse mokiniai palyginti daugiau socialinių valandų skyrė ar ketino skirti socialinei-pilietinei veiklai mokykloje (6–10 val.) nei už mokyklos ribų (1–5 val.), ir tai tikriausiai sietina su mažesnėmis už mokyklos ribų galimų atlikti socialinių-pilietinių veiklų pasirinkimo galimybėmis šiose vietovėse.

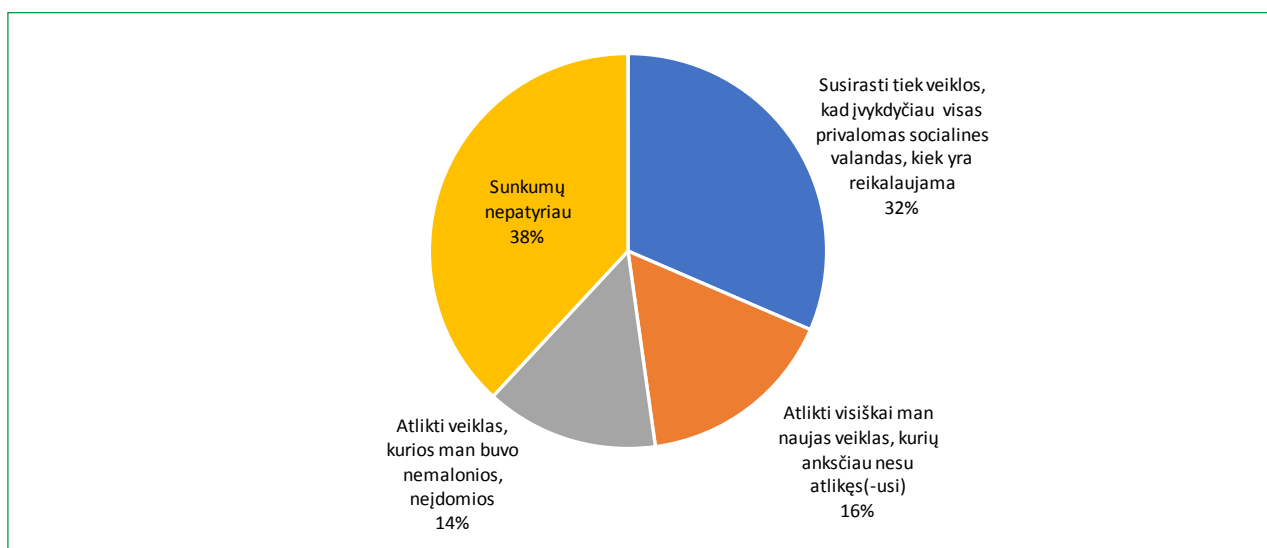
18 pav. Mokinių įvykdytos / planuojamos vykdyti socialinės-pilietinės veiklos trukmė valandomis pagal atlikimo vietą ir vietovės, kurioje įsikūrusi mokykla, tipą

Sunkumai, su kuriais susiduriama atliekant socialinę-pilietinę veiklą

Kaip matyti, nemažai mokinių, atlikdami socialinę-pilietinę veiklą, nepatyrė jokių sunkumų (beveik 40 proc. visų pateiktų atsakymų) (19 pav.). Vis dėlto visi kiti mokiniai susidūrė su tam tikrais sunkumais. Sunkiausia mokiniams buvo susirasti tiek socialinės-pilietinės veiklos, kad sukauptų reikalaujamas socialines-pilietines valandas; kai kurie patyrė sunkumų atlikdami naujas, anksčiau niekada nevykdytas veiklas arba veiklas, kurios jiems buvo nemalonios. Tai, kad gana daug mokinių susiduria su sunkumais ieškodami veiklos, rodo kelis dalykus: veiklų pasiūlos stoką ir nepakankamą mokyklos pagalbą rekomenduojant tam tikras veiklas ar galimas jų atlikimo vietas. Todėl rekomenduotume mokykloms aktyviau ieškoti socialinių partnerių, kurie pasiūlytų socialinių-pilietinių veiklų mokiniams, taip pat plėsti veiklų spektrą.

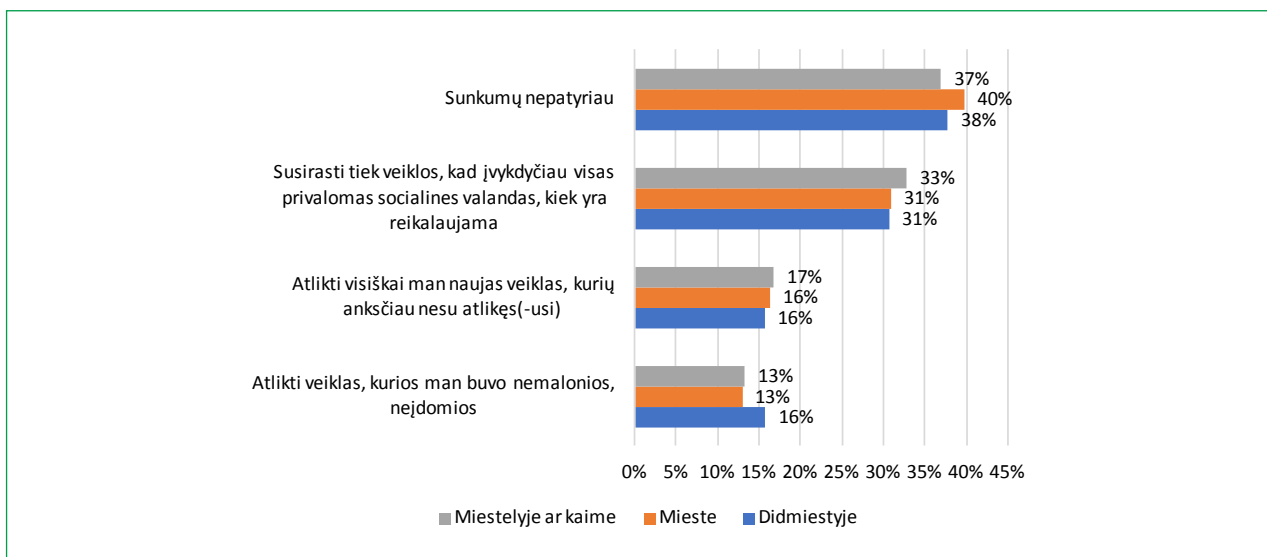
19 pav. Sunkumai, su kuriais susidūrė mokiniai, atlikdami socialinę-pilietinę veiklą

Pastaba. Mokiniai galėjo rinktis daugiau nei 1 atsakymą. Diagramoje pateiktas suminių duomenų paskirstymas 100 proc. ribose.

Reikšmingų skirtumų pagal vietovės tipą nėra, tačiau galime pastebėti (20 pav.), kad miestelyje ar kaime gyvenantys mokiniai dažniau nei gyvenantieji kitose vietovėse patiria sunkumų, susirasdami tiek veiklos, kad sukauptų visas reikiamas socialines valandas. Didmieščių dažniau nei kitų vietovių mokiniai minėjo, kad jiems buvo sunku atlikti veiklas, kurios buvo nemalonios. O tarp sunkumų nepatyrusių daugiausia buvo miestuose gyvenančių mokinių.

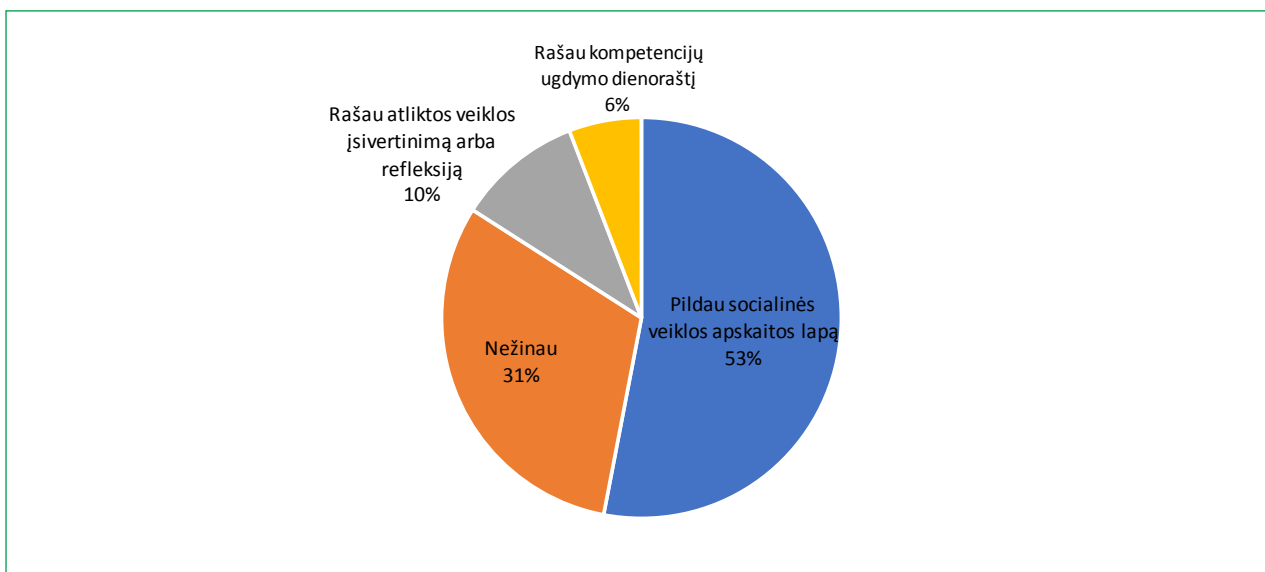
20 pav. Sunkumai, su kuriais susidūrė mokiniai, atlikdami socialinę-pilietinę veiklą, pagal vietovės tipą

Atsiskaitymo už atliktą socialinę-pilietinę veiklą reikalavimai

Pusė apklausoje dalyvavusių mokinių pildė socialinės veiklos apskaitos lapą, beveik trečdalis apskritai nežino, kaip reikia atsiskaityti, ir tik 16 proc. mokinių vienaip ar kitaip reflektuoja atliktas veiklas (rašo atliktos veiklos įsivertinimą arba refleksiją; veda kompetencijų dienoraštį). Tokie rezultatai leidžia teigti, kad socialinių-pilietinių veiklų vykdymas nėra pakankamai reflektuojamas mokyklose, o tai savo ruožtu gali lemti tolesnį mokinių pasyvumą ir motyvacijos stoką, įsitraukiant į socialinę-pilietinę veiklą ateityje (21 pav.).

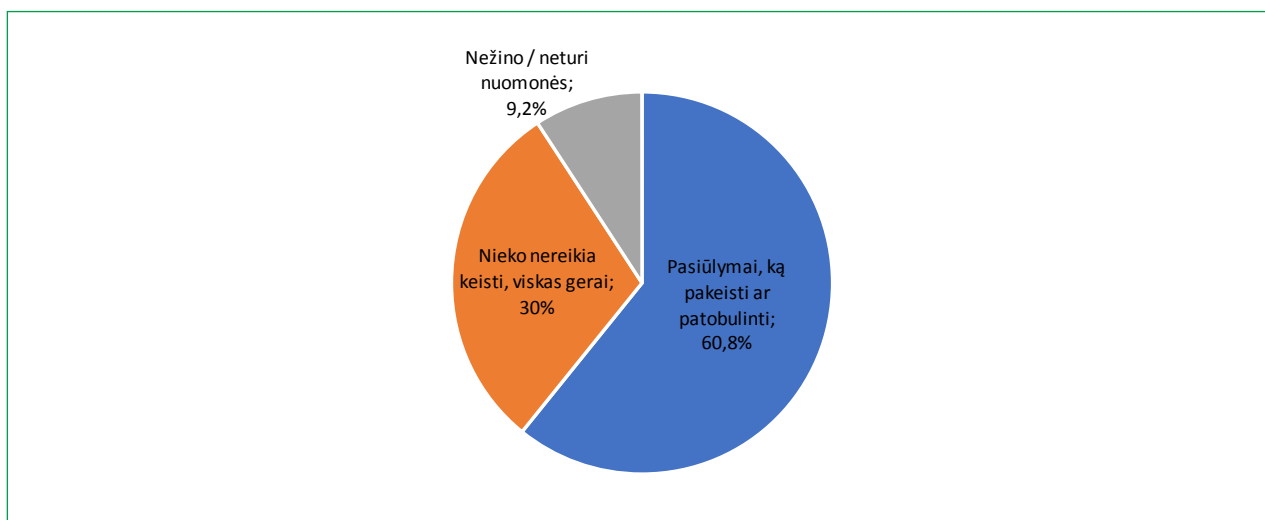
21 pav. Atsiskaitymo už socialinę-pilietinę veiklą būdai

Mokinių pasiūlymai dėl socialinės-pilietinės veiklos tobulinimo

Mokiniams buvo užduotas atviras klausimas: „Kaip norėtum pasiūlyti keisti, patobulinti mokinių socialinės-pilietinės veiklos organizavimą?“. Į jį atsakė 2 333 mokiniai. Beveik trečdalis mokinių atsakymuose teigė, kad tai, kaip organizuojama socialinė-pilietinė veikla, juos tenkina ir nieko nereikia keisti, o kone 61 proc. pateikė įvairių pasiūlymų (22 pav.).

22 pav. Mokinių nuomonių apie socialinės-pilietinės veiklos tobulinimą pasiskirstymas, proc.

30 proc. mokinių, kurie yra patenkinti tuo, kaip organizuojama veikla, dažniausiai nurodė, kad „Nieko nenorėčiau keisti“, vienas kitas pateikė ir išsamesnį atsakymą: „*Nieko, nes manau, kad „socialinių valandų“ rinkimas padeda mokiniams pažinti save, savo galimybes bei ugdyti save*“. Tačiau tarp nenorinčiųjų siūlyti pokyčius pasitaikė ir išskirtinių atvejų. Viename atsakyme galima įžvelgti pasitenkinimo esama situacija sąsajas su poreikiu laikytis mokyklos tvarkos, nenoru turėti problemų: „*Socialines valandas rinkti tikrai nėra sunku ir nereikia bijoti jokio darbo. Vėliau gali kilti problemų, užtat susirenki valandas ir vaikštai laimingas bebėdų ir neigiamų [vertinimų]*“. Kitu atsakymu netiesiogiai išreiškiamas siūlymas už šią veiklą atlyginti: „*Man viskas tinka, nieko nenoriu keisti, nors mielai dirbčiau tuo pačiu principu, kuriuo dirbo mūsų tėvai (kolūkiuose, už tai gaudami pinigų)*“.

Mokinių pasiūlymai pagal sritis

Didžioji dauguma mokinių pateiktų pasiūlymų palietė dvi mokiniams aktualiausias problemas: 1) socialinių valandų skaičių (662 siūlymai) ir 2) socialinės-pilietinės veiklos įvairovės ir vykdymo sąlygų lankstumo stoką (536 siūlymai) (23 pav.).

23 pav. Mokinių pasiūlymai dėl socialinės-pilietinės veiklos tobulinimo pagal sritis, pasiūlymų skaičius

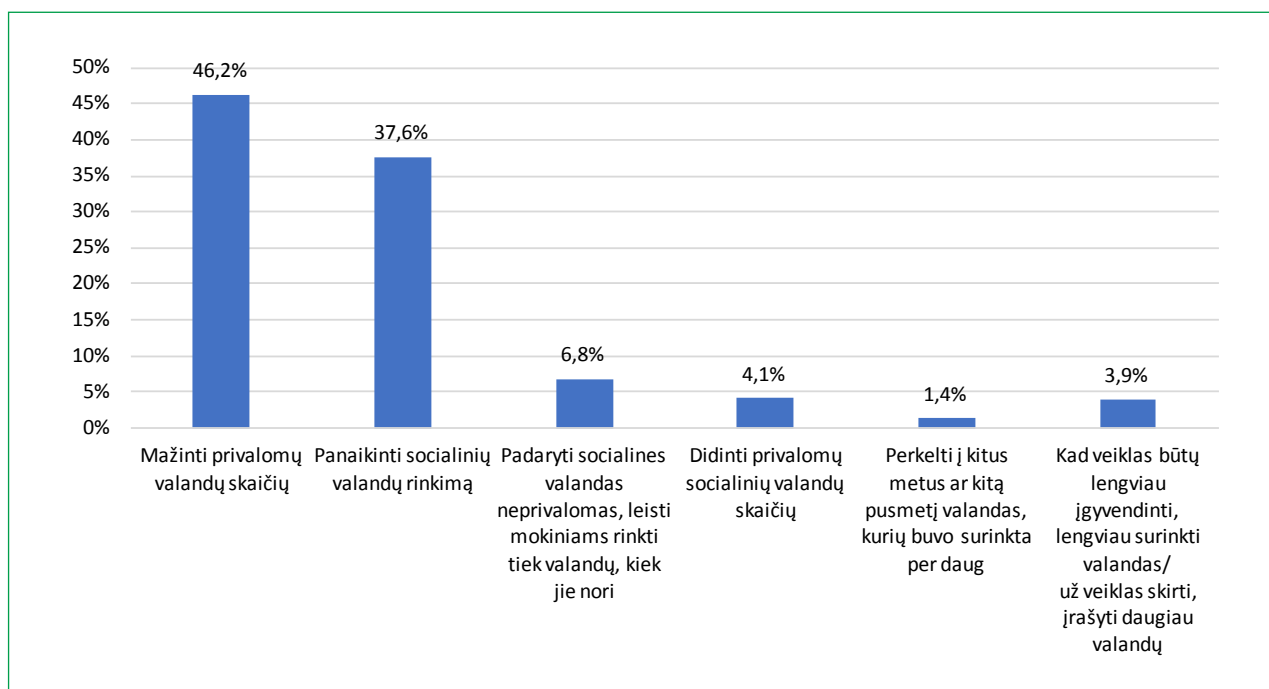

Toliau išsamiau aptarsime kiekvienos grupės pasiūlymų turinį.

1. Pasiūlymai dėl socialinių valandų skaičiaus keitimo

Mokiniai siūlė įvairius socialinių valandų skaičiaus keitimo variantus (24 pav.). Dauguma siūlė mažinti privalomų valandų skaičių, pateikdami įvairius valandų mažinimo variantus, arba apskritai panaikinti socialinių valandų rinkimą.

24 pav. Mokinių pasiūlymai dėl socialinių valandų skaičiaus keitimo, pasiskirstymas proc.

Į pasiūlymų mažinti privalomų valandų skaičių (306 siūlymai) kategoriją pateko įvairūs siūlymai, konkretizuojantys valandų skaičių nuo 1 iki 5 arba 10 valandų per mokslo metus; kai kuriuose pasiūlymuose buvo prašoma **labiau atsižvelgti į mokinių užimtumą** (pvz., leisti surinkti mažiau socialinių valandų, nes mokiniams reikia mokytis, ruoštis testams; mažinti valandų skaičių lankantiesiems daug būrelių), **į amžių** – jaunesnių klasių mokiniams leisti atlikti mažiau socialinių valandų. Buvo ir teiginių, kuriuose atsižvelgiama į kitus bendramokslis: „*Aš pati surinkau reikiamas valandas, bet kai kurie mano klasiokai – ne. Taigi dėl kitų mokinių būtų visai neblogai duoti mažiau valandų, pvz., kad kitais metais reikėtų surinkti tik 5–6 val.*“

Pasiūlymuose panaikinti privalomas socialines valandas (249 siūlymai) atsispindėjo nuostatos, rodančios, kad mokiniai nemato prasmės, nenori rinkti privalomų valandų:

- „*Jų nereikia, nes dažniausiai mokiniai **eina lengviausiu keliu**, dalyvauja varžybose, eina padėti su-nešti daiktus po renginių ar **reketuoja mokytojus**, kad jiems parašytų valandų.*“
- „*Panaikinti. Nes jei mokiniai tai nori daryti – jie tai ir daro, o jei nenori – nedaro. **Nedarantys mokiniai nepasikeis, jiems ir toliau tai nerūpės**. O kurie nori tai daryti, jie ir darys.*“

Manytume, kad mokyklos turėtų labiau pabrėžti pilietiškumo svarbą mokiniams.

Kita pasiūlymų grupė (45) apėmė siūlymus padaryti socialines valandas neprivalomas, leisti rinkti tiek valandų, kiek nori patys mokiniai. Atsakymuose taip pat juntama nuostata, kad socialinė veikla neturi būti vykdoma iš baimės:

- „*Nenustatyti privalomo valandų skaičiaus, nes tai mokiniams yra **spaudimas**.*“
- „*Panaikinti socialinių-pilietinių valandų ribas, **kad savanorių mokiniai ne dėl to**, kad reikia surinkti tam tikrą skaičių valandų, bet iš savo noro.*“
- „*Neraginti mokinių atlikti socialines-pilietines veiklas, **grasinant socialinėmis valandomis**.*“

Palyginti nedidelė siūlymų grupė (27) apėmė idėją didinti socialinių valandų skaičių. Pateikti įvairūs argumentai: kai kurie mokiniai yra labai aktyvūs ir mėgsta socialinę veiklą („*Kad reikėtų surinkti daugiau valandų, nes **tai įdomiau***“, „*Kad 6, 7 [kl.] būtų daugiau valandų, nes nėra ką veikti su tomis 15*“). Buvo siūlymų didinti socialinių valandų skaičių, jeigu mokinys nepakankamai užimtas: „*Didinti reikiamų įvykdyti socialinių valandų skaičių, **jeigu mokinys nelanko jokios užklausinės veiklos***“. Buvo ir mokinių, jaučiančių, kad socialinė-pilietinė veikla gali būti naudinga jų asmenybės brandai: „*Padidinti privalomą valandų kiekį, kad paaugliai ir vaikai daugiau padėtų ir **įgautų daugiau pasitikėjimo***“.

Keletas atsakymų buvo susiję su daugiau nei privaloma surinktų socialinių valandų perkėlimu į kitus mokslo metus arba kitą pusmetį: „*Surinkus daugiau valandų nei reikia, **perkelti ir į kitus metus***. Pvz: *reikia surinkti 15 valandų, mokinys surinko 20, 5 perkeliame į kitus metus*“.

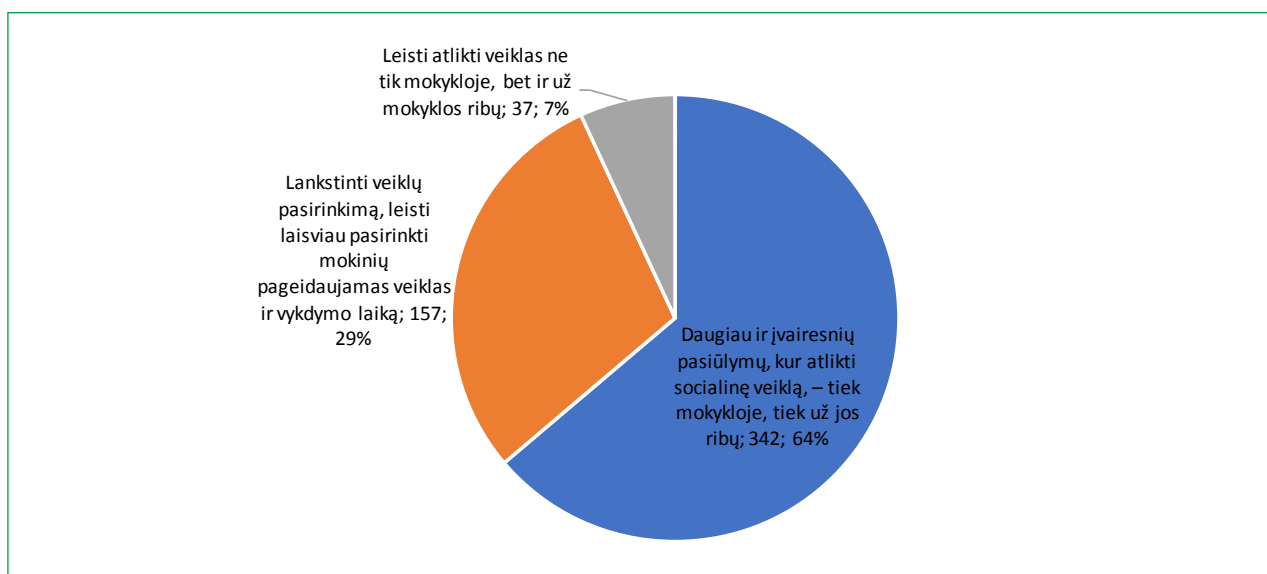
Kai kuriuose atsakymuose (26) nebuvo tiesiogiai siūloma mažinti privalomų socialinių valandų skaičiaus, bet iš esmės jie atspindi tą pačią idėją – užtikrinti, kad valandas surinkti būtų lengviau, tik šie siūlymai labiau susiję su veiklų stoka:

- „*Kad rašytų daugiau valandų, nes **labai sunku jas surasti**, kai tiek daug mokinių gimnazijoje.*“
- „*Norėčiau pasiūlyti, kad mokytojos rašytų daugiau valandų, nes dabar situacija yra tokia, kad **nėra ką dirbti, niekas nepadedą**.*“

2. Pasiūlymai didinti socialinių-pilietinių veiklų įvairovę, lankstinti jų vykdymo sąlygas

Šios grupės pasiūlymai susiję su trimis problemomis: socialinių-pilietinių veiklų ir jų įvairovės stoka, mokyklų draudimais ar nesudaromomis sąlygomis socialines veiklas atlikti už mokyklos ribų ir socialinės-pilietinės veiklos vykdymo sunkumais (25 pav.).

25 pav. Pasiūlymų didinti įvairovę, lankstinti veiklų vykdymą pasiskirstymas

Pasiūlymuose didinti siūlomų socialinių-pilietinių veiklų įvairovę pabrėžta, kad nepakanka jaunimui ir paaugliams įdomių veiklų:

- „*Įtraukti daugiau **įdomesnių jaunimui veiklų**, kurios daugiau sietųsi su karjera, išsilavinimu.*“
- „*Norėčiau, kad būtų organizuojama daugiau **savanorysčių** ir kad jos būtų skatinamos. Daugiau įdomesnės veiklos ar vietų, kur jaunimas galėtų gerai praleisti laiką.*“
- „*Daugiau pasiūlymų, nes sunku surinkti visas valandas ar norimą veiklą (**mokykloje siūlo tik „Miesto banką“**).*“

Nemažoje dalyje atsakymų prašyta lankstinti veiklų pasirinkimą. Kai kurie mokiniai siūlė ir išeitis – sudaryti prielaidas savanorystei nuo jaunesnio amžiaus², plėsti savanorystės organizacijų pasiūlą, leisti vykdyti socialinę veiklą didesniuose miestuose ir panašiai:

- „*Kad būtų pasiūlyta **vykti į didesnius miestus** ir padėti kitiems.*“
- „*Manau, **užmiestyje gyvenantiems** mokiniams socialinė veikla turėtų būti kaip nors lengviau randama, nes dabar aš matau tokį pavyzdį mokykloje, kad mokiniai šveičia mokyklos sienas iš lauko, kai lauke 28 laipsniai ar daugiau, kaisdami ant saulės.*“
- „*Aš siūlyčiau, kad mokykla leistų užsidirbti soc. valandų **ne tik mokykloje ar akcijose**, bet ir savo kaimė, bendruomenėje.*“
- „*Galėtų priimti soc. **valandas iš miesto** arba duoti **daugiau darbų pasirinkti** mokykloje.*“
- „*Norėčiau, kad **tokio amžiaus žmonėms** būtų galima savanoriauti įvairiose prieglaudose.*“

Kituose pasiūlymuose irgi matyti, kad prieinama / siūloma socialinė veikla mokinių netenkina: neįdomi, nepatinka, jos neįmanoma įvykdyti tuo metu, kai nebesimokai:

- „*Neversti daryti **to, kas žmogui nepatinka.***“
- „*Kad norintys **įdomesnės veiklos** ją galėtų susirasti internete.*“
- „*Manau, būtų geriau, jei valandas surinkti būtų galima **ir vasarą.***“

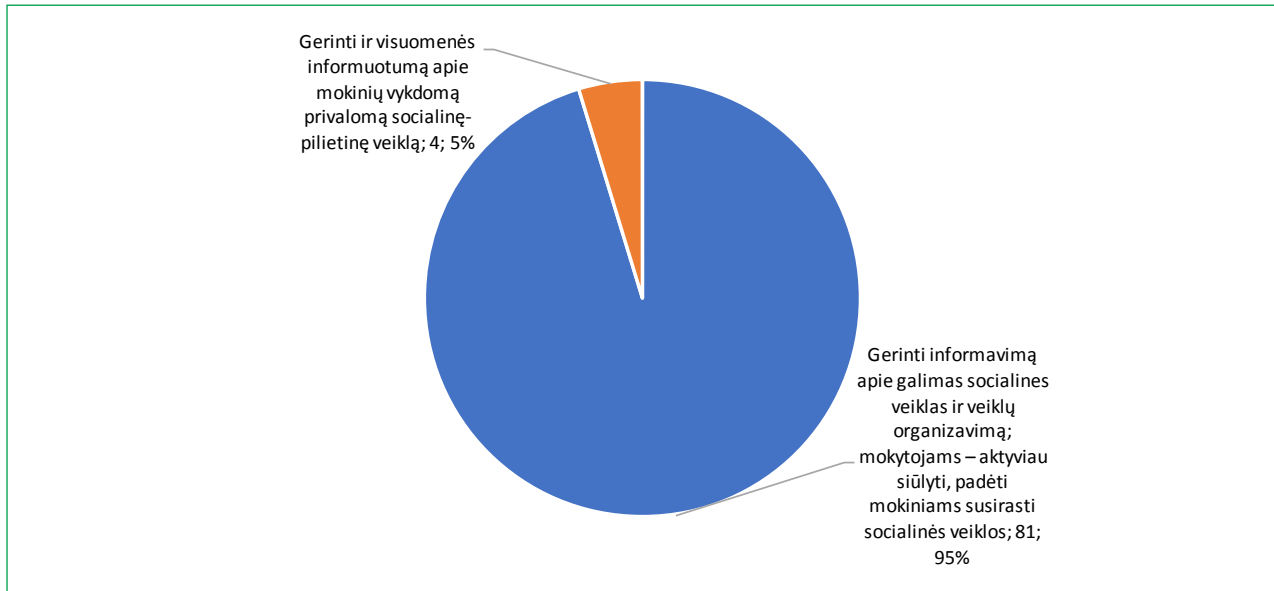
Dalyje pasiūlymų (37) nebuvo išplėtotą argumentacija, tačiau iš jų taip pat buvo akivaizdu, kad veiklų nepakanka; mokiniai tiesiog siūlė leisti atlikti veiklas ne tik savo mokykloje, bet ir už jos ribų. Vadinasi, kai kurios mokyklos siūlo tik veiklas mokykloje ir taip ne tik apsunkena mokinių galimybes surinkti socialines

² Nors daugelyje savanorystės veiklas siūlančių interneto svetainių teigiama, kad savanoriu gali būti bet kokio amžiaus asmuo, kai imama praktiškai gilintis į jaunų žmonių galimybes, paaiškėja, kad dauguma savanorystės programų siūlomos nuo 14 m., o jaunesnio amžiaus mokiniai gali savanoriauti tik kartu su savo tėvais.

valandas atliekant prasmingą veiklą, bet ir nepadeda mokiniams ugdytis kompetencijų, kurias jie gali ugdytis tik kitoje, ne mokyklos aplinkoje, atlikdami veiklas, kurios mokykloje nesiūlomos (pavyzdžiui, atjautą ir empatiją lengviau ugdyti socialiai jautriose aplinkose, kur tiesiogiai susiduriama su likimo nuskriaustais žmonėmis ar gyvūnais: socialinės globos organizacijose, gyvūnų prieglaudose).

3. Pasiūlymai gerinti informacijos apie galimas socialines veiklas sklaidą ir didinti mokytojų pagalbą, susirandant socialinės veiklos

26 pav. Pasiūlymai gerinti informacijos apie socialinę-pilietinę veiklą sklaidą ir didinti mokytojų pagalbą

Šioje pasiūlymų grupėje pabrėžti būdai, kaip informaciją apie galimas atlikti socialines veiklas būtų galima padaryti prieinamesnę. Mokiniai siūlė sudaryti socialinių veiklų sąrašą, pateikti rekomenduojamas vietas ir pan.:

- „Siūlyčiau mokslo metų pradžioje paieškoti vietų / organizacijų, kuriose yra galimybė savanoriauti, ir **pateikti lapą moksleiviams su pasirinktiniais darbais** ir privalomu pasirinkimų skaičiumi. Taip mokiniai pasirinktų tai, kas juos domina, ir neliks tokių, kurie neturi visų socialinių valandų.“
- „Siūlyčiau mokyklose sudaryti **socialinių veiklų sąrašą** ar kažką panašaus, kad mokiniai galėtų laisvai rinktis, kas juos labiausiai traukia, ir kad šiaip būtų daugiau pasirinkimo. Dabar einam ten, kur įmanoma, nors ir nepatinka ar neįdomu, kad tik gautume valandų.“
- „Pateikti sąrašą su **rekomenduojamomis vietomis**, kur galima atlikti veiklą.“
- „Kad būtų surašyta, **kokios veiklos tinka.**“

Taip pat išsakytas lūkestis mokytojams – tikimasi daugiau jų pagalbos, padedant susirasti socialinės veiklos. Iš šių atsakymų matyti, kad mokiniams reikalinga pagalba dėl patirties stokos, baimės, drovumo:

- „Kad mums patiems pasiūlytų, **padėtų susirasti socialinių valandų**. Nes būna tokių vaikų, kurie yra **per daug jautrūs, kad paklaustų žmonių, ar reikia pagalbos.**“
- „**Pasiūlyti vaikams** padirbėti (padėti) jiems ar kitiems mokytojams, kurie sakė, kad jiems reikia pagalbos. Nes kartais **yra nedrąsu** paklausti mokytojų.“ (7 panašūs atsakymai).

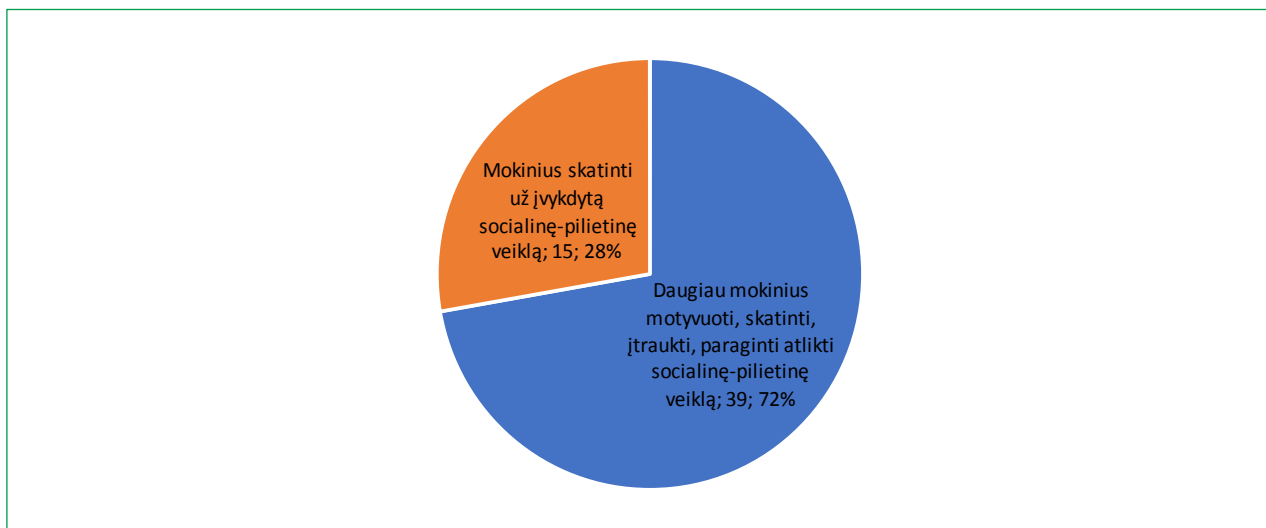
Be to, keletas respondentų paminėjo, kad pravartu būtų ir visuomenėje plačiau skleisti informaciją apie mokinių atliekamą socialinę-pilietinę veiklą, tikintis, jog geriau informuojant visuomenę sumažės organizacijų pasipriešinimas ar padidės jų suinteresuotumas priimti mokinius socialinei veiklai atlikti:

- „Skleisti šią idėją ne tik mokykloje, bet įvairiose įmonėse, kad jos galėtų priimti mokinius, nes šiuo metu **jos nesupranta ir nepriima**. O tokia savanorystė labai padėtų apsispręsti, kur studijuoti.“
- „Pasistengti, kad visi apie tokį dalyką, kaip socialinės-pilietinės valandos, žinotų. :)“

4. Pasiūlymai didinti mokinių motyvaciją ir skatinti už įvykdytą socialinę-pilietinę veiklą

Poreikį didinti motyvaciją parodo kai kurių mokinių nuomonės apie socialinės-pilietinės veiklos valandas: „Nesuprantu, kaip socialinės-pilietinės valandos gali būti kuo nors naudingos mokiniui ir jo tobulėjimui.“ „Aš nemanau, kad tos socialinės valandos yra reikalingos. Aš neįsivažiuoju jokio pasikeitimo ir nemanau, kad ką nors pakeičiau.“ Akivaizdu, kad šie ir kiti mokiniai, kurie tiesiai siūlė šią veiklą panaikinti ar bent jau stipriai palengvinti, nėra pakankamai motyvuoti. Bendraklasių motyvacijos trūkumą pastebintys mokiniai pateikė įvairių pasiūlymų. Grafike atskirta grupė pasiūlymų, kuriuose siūlyti konkretūs skatinimo būdai (27 pav.).

27 pav. Pasiūlymų didinti mokinių motyvaciją ir skatinti už įvykdytą socialinę-pilietinę veiklą pasiskirstymas, proc.

Siūlymai motyvuoti mokinius parodo, kad būtina sudominti, įtraukti, atskleisti socialinės-pilietinės veiklos privalumus, naudą mokinio asmenybei, veiklos prasmę:

- „**Įtraukti ir sudominti** tuos vaikus, kuriems soc. veiklos nepatinka ir yra neįdomios.“
- „**Kad vaikai / paaugliai suprastų**, jog reikia padėti.“
- „Kai kurios vyresnės klasės nenoriai atlieka socialines veiklas, tai siūlau juos **motyvuoti dirbti**.“
- „**Labiau stengtis įtraukti** žmones.“
- „Turėtų būti **paskatinimo, motyvacinės priemonės**. Mūsų mokykla nesureikšmina, ir tikrai yra mokinių, kurie socialinių valandų net nepradedą rinkti...“
- „Skelbti savanorystės pasiūlymus, **skatinti daryti gera, o ne versti daryti tai tuos, kurie to nenori**, kitaip jie viską daro nenoriai arba išvis nieko nedaro, tik „palaiko kompaniją“, **parodyti savanorystės pliusus**.“
- „**Įtikinti mokinius**, kad ji yra reikalinga ir prasminga.“

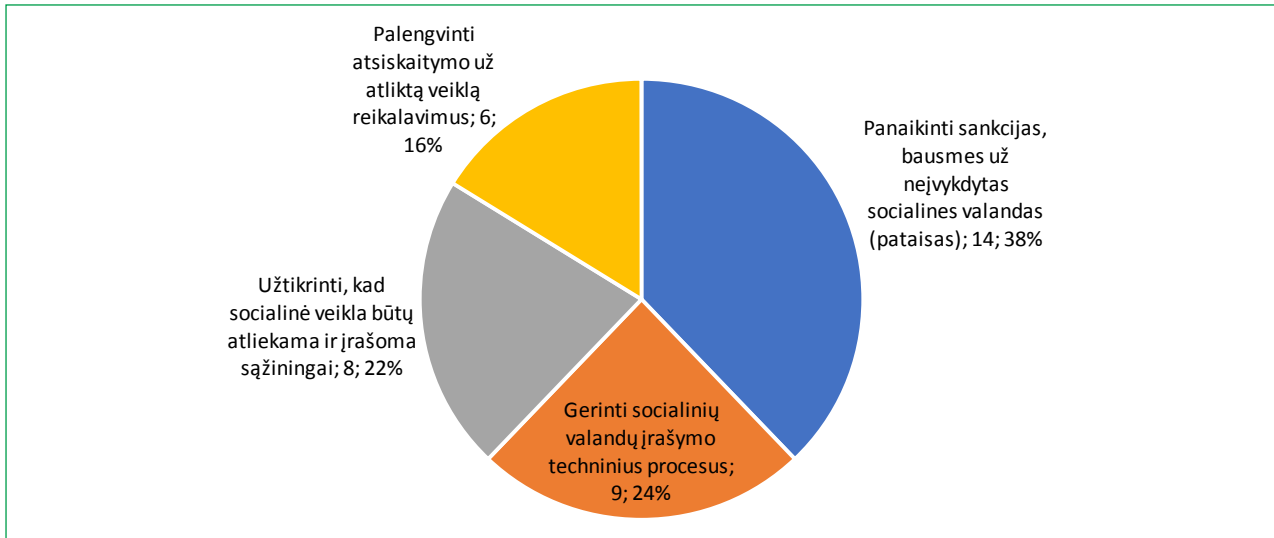
Mokiniai mini konkrečias materialias ir nematerialias skatinimo priemones, kaip būdus motyvacijai padidinti:

- „Aš manau, kad reikia už atliktas veiklas **duoti paskatinimą** (saldainis, euras), nes vaikai dirba ir nieko negauna, tik soc. valandas, kurios, mano manymu, nėra tokios svarbios.“
- „Kad būtų įteikti **diplomai**.“
- „Kad surinkę daugiau, nei privaloma, **kažką gautų**.“
- „Visa tai galima padaryti kaip savanorystę, už kurių mokslo metų pabaigoje būtų rašomas **pažymys ar įteikiamas diplomai** už mokyklinę veiklą.“
- „Panaikinti socialinių valandų rinkimą arba padaryti taip, kad surinkus tam tikrą skaičių valandų, **būtum kažkaip apdovanotas**.“
- „Kad vaikai, turintys daugiau valandų nei reikia, **gautų pagyrimus**.“

5. Pasiūlymai dėl atsiskaitymo už socialinę-pilietinę veiklą tvarkos

Šioje pasiūlymų grupėje išryškėjo keturios kategorijos: bausmių panaikinimas, atsiskaitymo palengvinimas, socialinių valandų fiksavimo procesai, socialinės veiklos atlikimo ir įskaitymo sąžiningumas (28 pav.).

28 pav. Mokinių pasiūlymai, susiję su atsiskaitymu už socialinės-pilietinės veiklos vykdymą

Pateiksime kiekvieną kategoriją iliustruojančių teiginių.

Panaikinti sankcijas, bausmes už neatliktas socialines valandas:

- „Kad nuo socialinių valandų NEPRIKLAUSYTŲ, ar mokinys bus perkeliamas į aukštesnę klasę, ar ne.“
- „Gal labiau atsižvelgti į žmogaus noro laisvę, o ne tiesiog grasinti, kad neperkels į kitą klasę.“
- „Ne taip griežtai vertinti.“
- „Kad nebūtų tokia griežta sistema, jog vaikas pirmą mokslo metų pusmetį turi būti surinkęs tiek valandų. Mano manymu, vaikas turėtų surinkti tiek valandų, kiek jis pats gali.“
- „Kad nesurinkus visų valandų nereikėtų eiti dirbti mokyklos ribose.“
- „Galėtų socialinės-pilietinės veiklos nenulemti, ar aš pereisiu į kitą klasę.“

Palengvinti atsiskaitymo už atliktą veiklą reikalavimus:

- „Panaikinti įvairius formalius atsiskaitymo reikalavimus, pvz., refleksijas, kompetencijų lapus, ataskaitas, įskaitą už veiklą.“
- „Panaikinti kompetencijų lapus, vaikai nė nesupranta, kas yra ta kompetencija, manau, kompetencijų lapų pildymas yra visiškai laiko gaišimas, mes tiesiog viską nurašome nuo mums paduotų lapų.“
- „Pašalinti kaip įskaitą.“

Gerinti socialinių valandų įrašymo techninius procesus:

- „Reikėtų patobulinti sistemą, nes dabar, nors ir turi labai daug valandų, bet nebepameni jų. Manau, reikia organizuotai užsirašyti valandų iš karto užsirašyti, o ne laukti iki mokslo metų pabaigos.“
- „Kad įstaigos, kuriose atlikome socialines-pilietines pareigas, pačios nusiųstų mokyklai, kiek veiklos valandų atlikai.“
- „Kad būtų elektroninis variantas.“
- „Siūlyčiau, kad būtų galima rašyti ir mažiau nei valandą (pvz., jei koks smulkesnis darbelis, tai rašyti ne 1 valandą, o 30–45 min.).“

Užtikrinti, kad socialinė-pilietinė veikla būtų atliekama ir įrašoma sąžiningai:

- „Pasidomėti, ar vaikas tikrai vykdė socialinę-pilietinę veiklą. Nes labai daug vaikų socialinių valandų gauna iš tėvų. Tėvai jiems parašo socialines valandas, uždeda antspaudą, bet vaikas sako, kad kažką darė, o iš tikrųjų sėdėjo namuose.“

- „Sąžiningiau rašyti socialines valandas už atliktus darbus.“
- „Sugriežtinti tikrinimą, nes daugelis ypač klastoja veiklas.“
- „<...> mūsų klasėje yra mokiny, kuriam padeda tėvų pareigos, ir už tai tik jam vieninteliui rašo gerus pažymius ir soc. valandas už nieką. Pvz., mokiniai spręskit tas ir tas užduotis, o tu eik spręsti prie kompiuterio „Olympio“ užduočių, na, čia nesąmonių nesąmonė. Mes, kiti vaikai, renkam maistą, dalyvaujame AKCIJOJE DAROM, o jis net neateina, nes <...> jo tėvų pareigos labai aukštos mokykloje, ir taip jau piktnaudžiauja, kad jis toks vienas mokykloje. Na, neturiu žodžių. <...>“

Kiti mokinių atsakymai

Į šią kategoriją pateko visi kiti atsakymai, nepatekę į anksčiau pateiktas pasiūlymų dėl socialinės-pilietinės veiklos tobulinimo grupes.

20 atsakymų buvo tiesiog palinkėjimai, pasiūlymai kitiems mokiniams:

- „Siūlau patiems mokiniams daugiau dalyvauti renginiuose ir gauti valandas, o ne kaulyti jų iš auklėtojos ar kitų mokytojų, belikus paskutinei dienai.“
- „Kad dirbtų ir būtų aktyvūs.“
- „Daugiau stengimosi.“
- „Mažiau kalbėti ir daugiau daryti.“

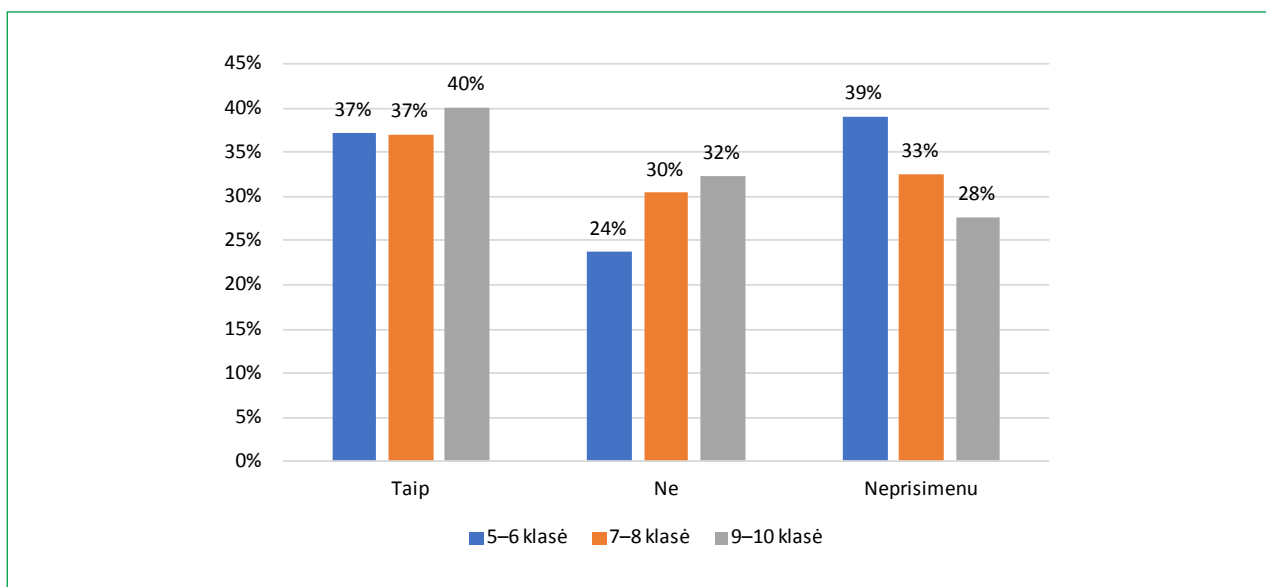
24 atsakymai apėmė įvairias kitas nuomones, pavyzdžiui: „Noliepti per karščius dirbti“, „Tokios veiklos nebūtinos, bet kartais galima laiką praleisti smagiai“.

2.3. Pažintinės kultūrinės veiklos organizavimo ypatumai

Mokinių nuomonės dėl pažintinės kultūrinės veiklos išsiaiškinimas

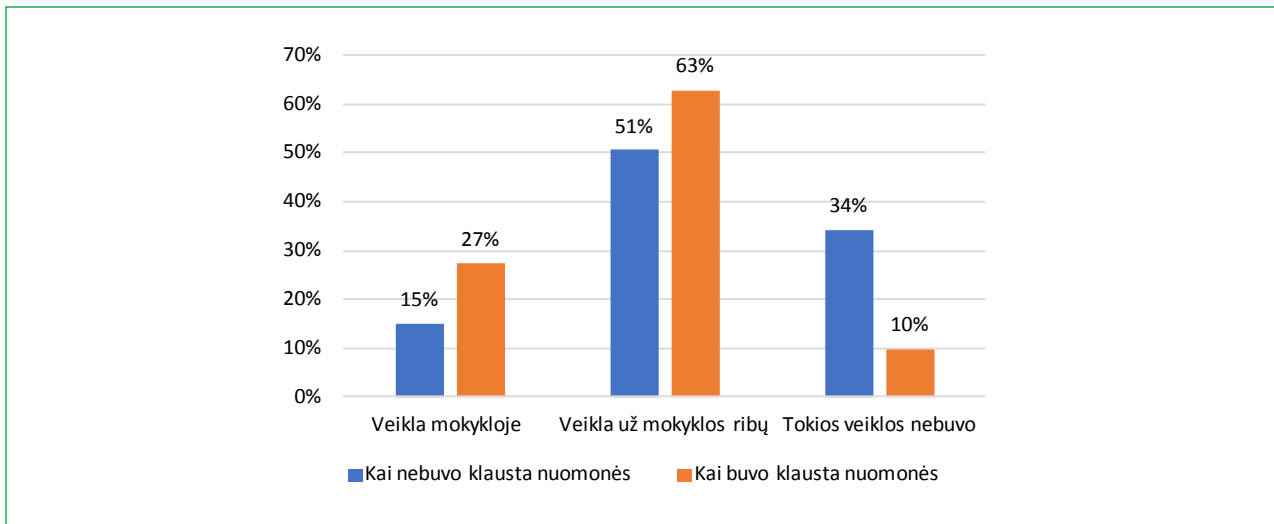
Atliekant tyrimą norėta sužinoti, ar organizuojant pažintinę kultūrinę veiklą, buvo klausta mokinių nuomonės apie tai, kokios veiklos jie norėtų. Galima pastebėti, kad tikrai paklaustųjų („Taip“) ir nepaklaustųjų („Ne“) daugiau vyresnėse, 9–10 klasėse, o jauniausieji, 5–6 klasių mokiniai, dažniau nei kiti neprisimena, ar buvo klausta jų nuomonės (29 pav.). Tačiau apskritai tik 37–40 proc. mokinių teigė, kad jų nuomonės buvo klausama.

29 pav. Įvairių klasių mokinių atsakymų į klausimą „Ar buvo klausta nuomonės, kokios pažintinės veiklos norėtum?“ pasiskirstymas

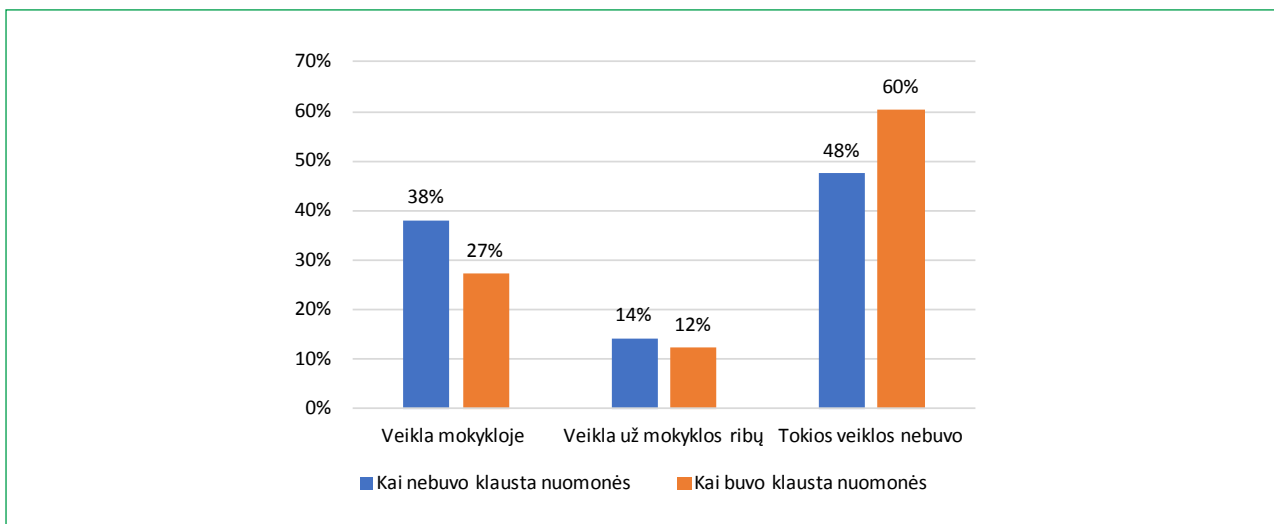
Atliekant tyrimą analizuota, ar skyrėsi mokinių požiūriai į patikusias ir nepatikusias veiklas pagal tai, ar buvo atsiklausta jų nuomonės, organizuojant pažintinę kultūrinę veiklą. Duomenys rodo, kad kai mokinių nuomonės atsiklausta nebuvo, 34 proc. respondentų, o kai nuomonės buvo atsiklausta – tik 10 proc. respondentų nurodė, kad labiausiai patikusios veiklos nebuvo (30 pav.) Atitinkamai, kai nuomonės buvo atsiklausta, didesnei procentinei daliai mokinių patiko organizuotos pažintinės kultūrinės veiklos – tiek mokykloje, tiek už jos ribų.

30 pav. Mokinių nuomonės atsiklausimo ir jiems patikusių veiklų ryšys, mokinių dalis proc.

Panašias tendencijas matome ir dėl labiausiai nepatikusios veiklos: 60 proc. mokinių, kai jų nuomonės buvo atsiklausta, ir 48 proc., kai nuomonės nebuvo atsiklausta, nurodė, kad labiausiai nepatikusios veiklos nebuvo, be to, didesnė procentinė dalis mokinių, kurių nuomonės nebuvo atsiklausta, nurodė nepatikusias veiklas mokykloje ir už jos ribų (31 pav.). Taigi, darytina išvada, kad atsiklausus mokinių nuomonės, veiklos patinka didesnei jų daliai, nei tada, kai nuomonės neatsiklausoma. Todėl organizuojant veiklas prasminga išklausti ir atsižvelgti į mokinių nuomones, poreikius.

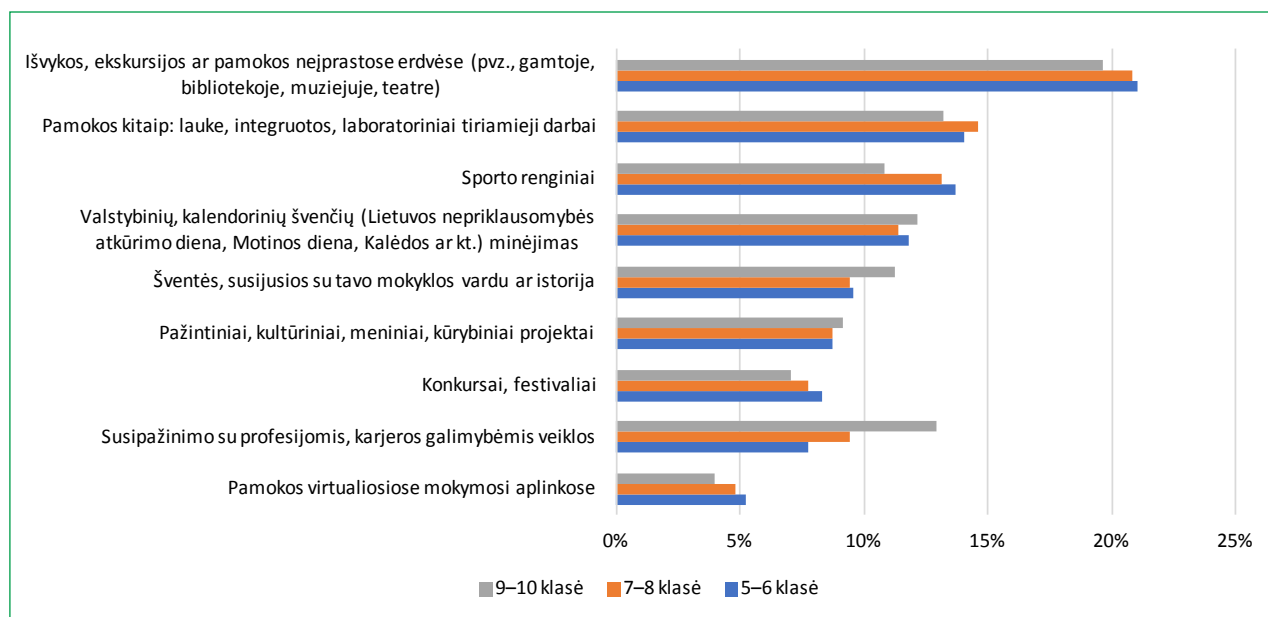
31 pav. Mokinių nuomonės atsiklausimo ir jiems nepatikusių veiklų ryšys, mokinių dalis proc.

Pažintinės kultūrinės veiklos, kurioje einamaisiais mokslo metais dalyvavo tik respondento klasė, rūšys

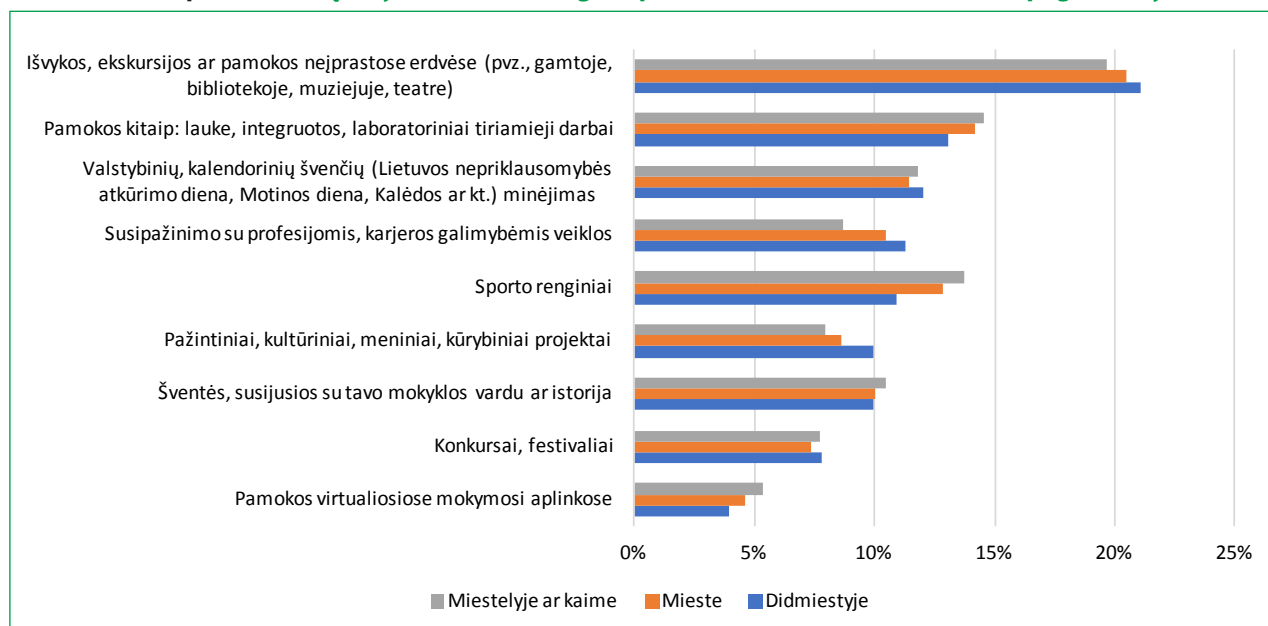
Pažintinės kultūrinės veiklos gali būti orientuotos į įvairias auditorijas. Siekėme išsiaiškinti, ar veiklos skyrėsi pagal tai, kokioms klasėms jos buvo organizuotos. Tyrimo duomenys rodo, kad visų klasių mokiniams dažniausiai būdavo organizuojamos išvykos ir pamokos neįprastose erdvėse, rečiau – veiklos virtualiose aplinkose (32 pav.). Taip pat matyti, kad 9–10 klasių kur kas dažniau nei jaunesni mokiniai dalyvavo profesinio orientavimo veiklose. Tai gali būti siejama su jau 11 klasėje sudaromu individualiu planu, artėjančiu mokyklos baigimu ir svarstymais, kokią profesiją įgyti. Be to, 9–10 klasių mokiniai buvo kiek dažniau įtraukiami į mokyklos vardo minėjimo ir rečiau – į sporto renginius.

32 pav. Mokinių dalyvavimas skirtingose pažintinėse kultūrinėse veiklose pagal mokinio klasę

Duomenys pagal mokyklos vietovės tipą reikšmingų skirtumų neatskleidė (33 pav.). Matyti, kad didmiesčiuose rečiau nei kitose vietovėse besimokantys mokiniai dalyvauja sporto renginiuose ir netradicinėse pamokose (lauke, integruojamose, vykdant laboratorinius tiriamuosius darbus ir pan.), bet dažniau – pažintiniuose, kultūrinuose, meniniuose kūrybiniuose projektuose.

33 pav. Mokinių dalyvavimas skirtingose pažintinėse kultūrinėse veiklose pagal mokyklos vietą

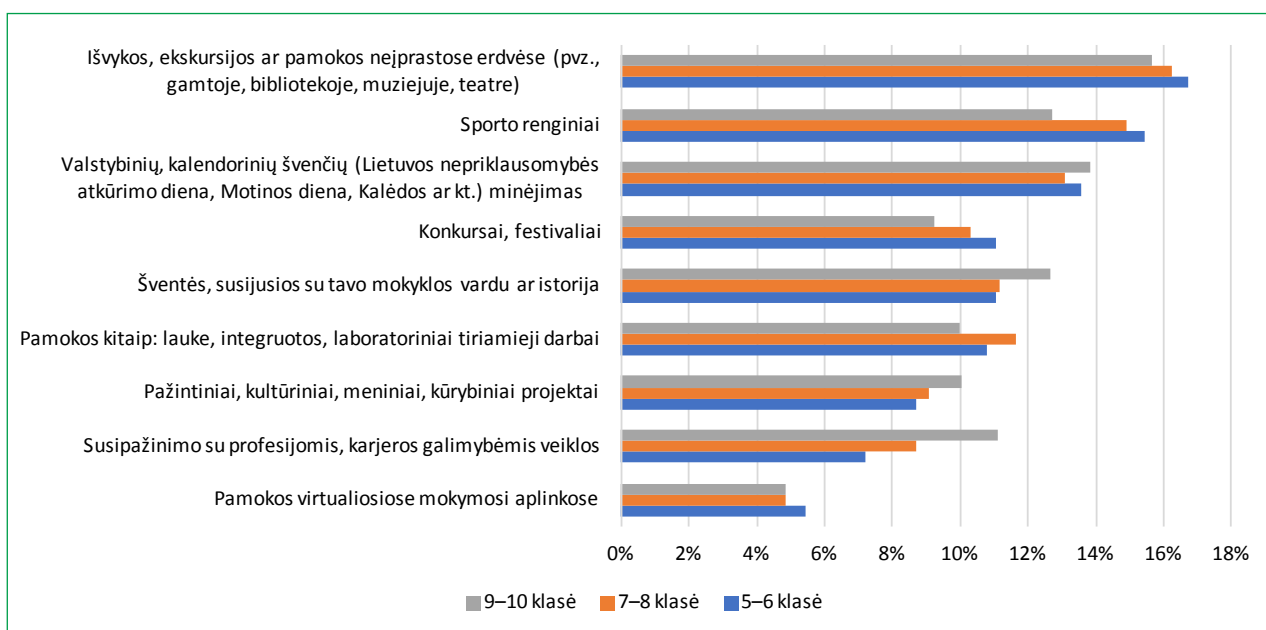

Pažintinės kultūrinės veiklos, kurioje einamaisiais metais dalyvavo ne tik respondento klasės, bet ir kitų klasių ar mokyklų mokiniai, rūšys

Atliekant tyrimą siekta išsiaiškinti, kokias veiklas populiariausia vykdyti didesniu nei vienos klasės (kelių klasių, mokyklos, ar kelių mokyklų) mastu.

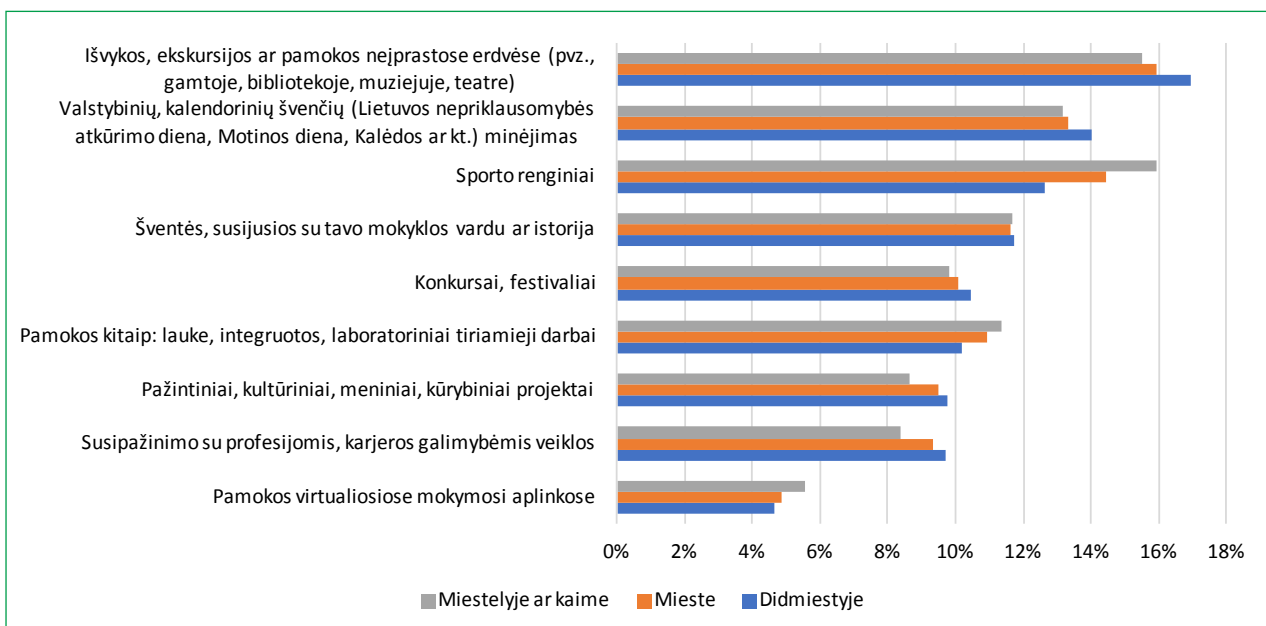
Visų klasių mokiniai kartu su kita klase ar mokykla dažniausiai vyksta į išvykas ir pamokas netradicinėse erdvėse; populiarius ir bendri sporto renginiai. 9–10 klasių palyginti dažniau nei kitų klasių mokiniai kartu su kitų klasių ar mokyklų mokiniais dalyvauja profesinio orientavimo, projektinėse, su mokyklos istorija susijusių švenčių minėjimo veiklose (34 pav.).

34 pav. Dalyvavimas pažintinėse kultūrinėse veiklose kartu su kitomis klasėmis ar mokyklomis pagal mokinio klasę

Didelių dalyvavimo veiklose skirtumų, susijusių su vieta, kurioje įsikūrusi mokykla, neišryškėjo. Galima įžvelgti tendenciją, kad miestelių ir kaimo mokyklų kiek dažniau nei kitų vietovių mokiniai dalyvauja sporto renginiuose, o didmiesčių mokyklų mokiniai šiek tiek dažniau nei besimokantieji kitose vietovėse vyksta į išvykas, ekskursijas, pamokas neįprastose erdvėse (35 pav.).

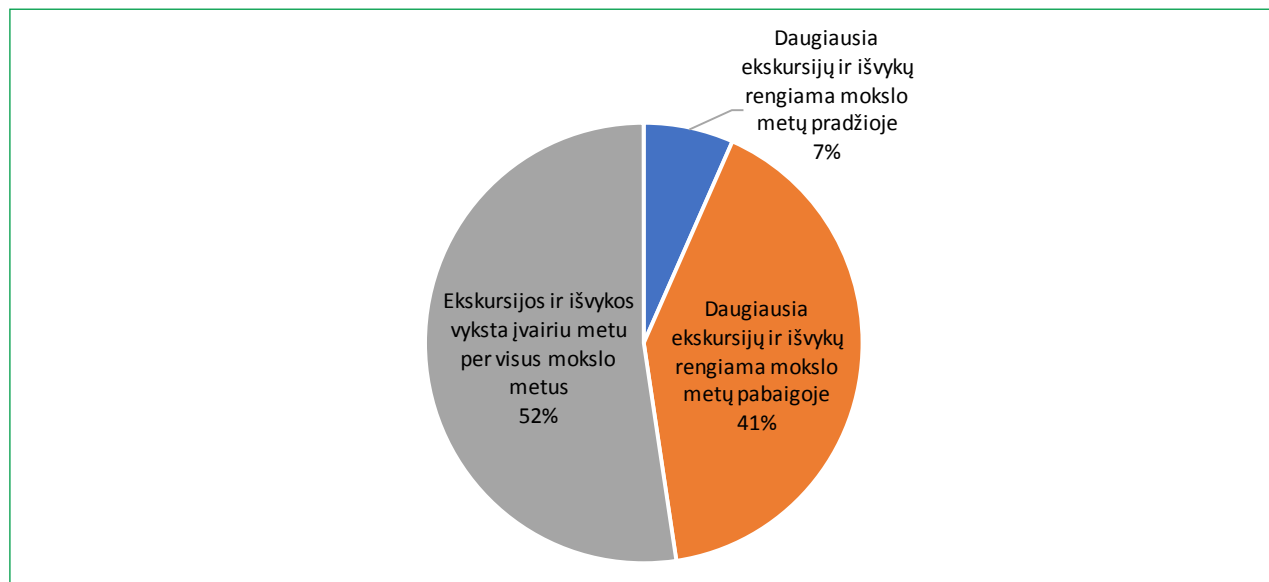
35 pav. Dalyvavimas pažintinėse kultūrinėse veiklose kartu su kitomis klasėmis ar mokyklomis pagal mokyklos vietovę

Ekskursijų ir išvykų organizavimo laikotarpis

Mokykla pati planuoja, kada vykdyti pažintines kultūrinės veiklas. Mokinių klausėme, kada dažniausiai organizuojamos išvykos (36 pav.). Nepriklausomai nuo mokyklos vietovės, 52 proc. respondentų teigė, kad išvykos paskirstomos tolygiai per visus metus, tačiau net 41 proc. nurodė, kad į išvykas dažniausiai vyksta mokslų metų pabaigoje. Tai gali būti siejama su pailginta mokslų metų trukme ir sudėtingesnėmis sąlygomis mokytis tradicinėse mokyklos erdvėse šiltuoju metų laiku.

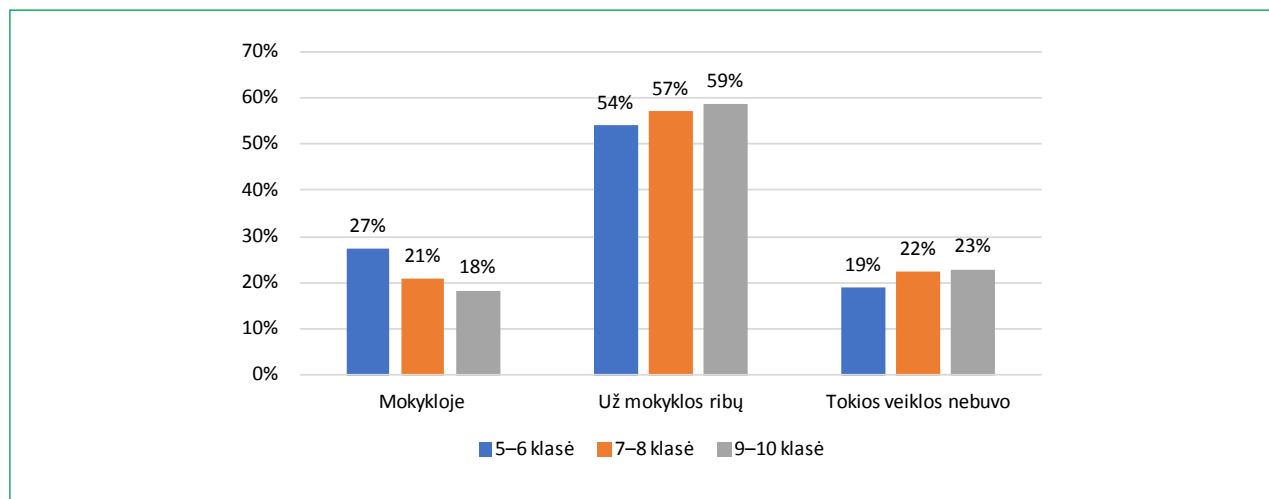
36 pav. Išvykų organizavimo laikas, mokinių nuomonių pasiskirstymas

Labiausiai mokiniams patikusios pažintinės kultūrinės veiklos

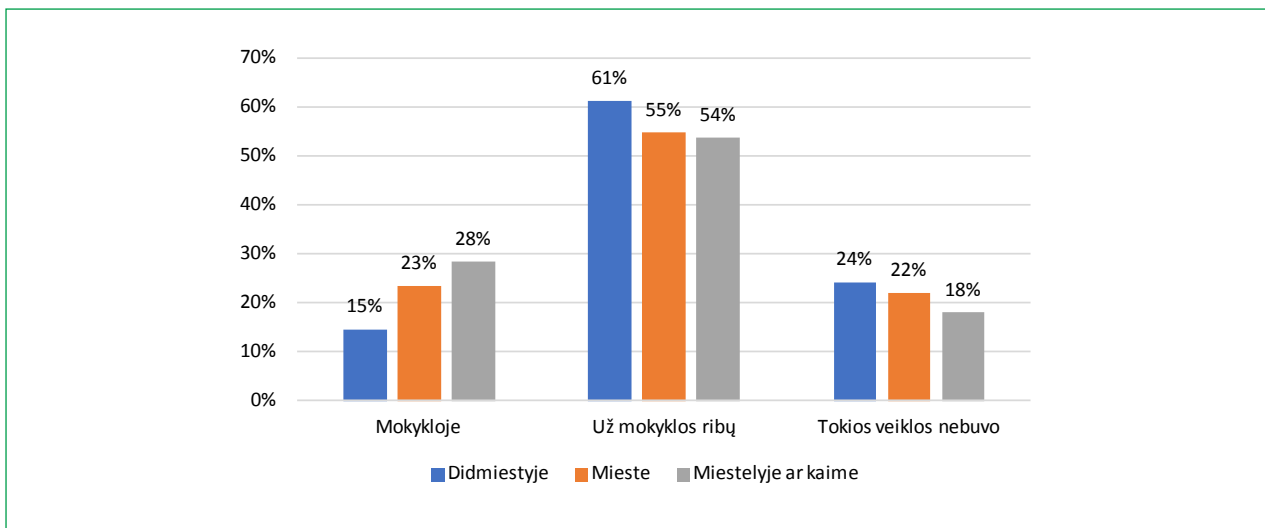
Visų klasių mokiniams labiausiai patiko tos pažintinės kultūrinės veiklos, kurios vyko už mokyklos ribų (2 708 mokiniams, tai sudaro 57 proc. imties), kur kas mažiau respondentų patiko mokykloje vykusių veiklos (1 047 mokiniams, 22 proc.). Maždaug penktadalis mokinių nurodė, kad labiausiai patikusios veiklos visai nebuvo (1 022 mokiniai, 21 proc.) (37 pav.). Taip pat galime įžvelgti tendenciją, kad didėjant mokinio klasei, didėja mokinių, teigiančių, kad nebuvo labiausiai patikusios veiklos, dalis; didėja mokinių, kuriems labiausiai patiko veiklos už mokyklos ribų, dalis ir mažėja mokinių, kuriems labiausiai patiko veiklos mokykloje, dalis.

37 pav. Mokiniams labiausiai patikusios veiklos vietos pagal klases

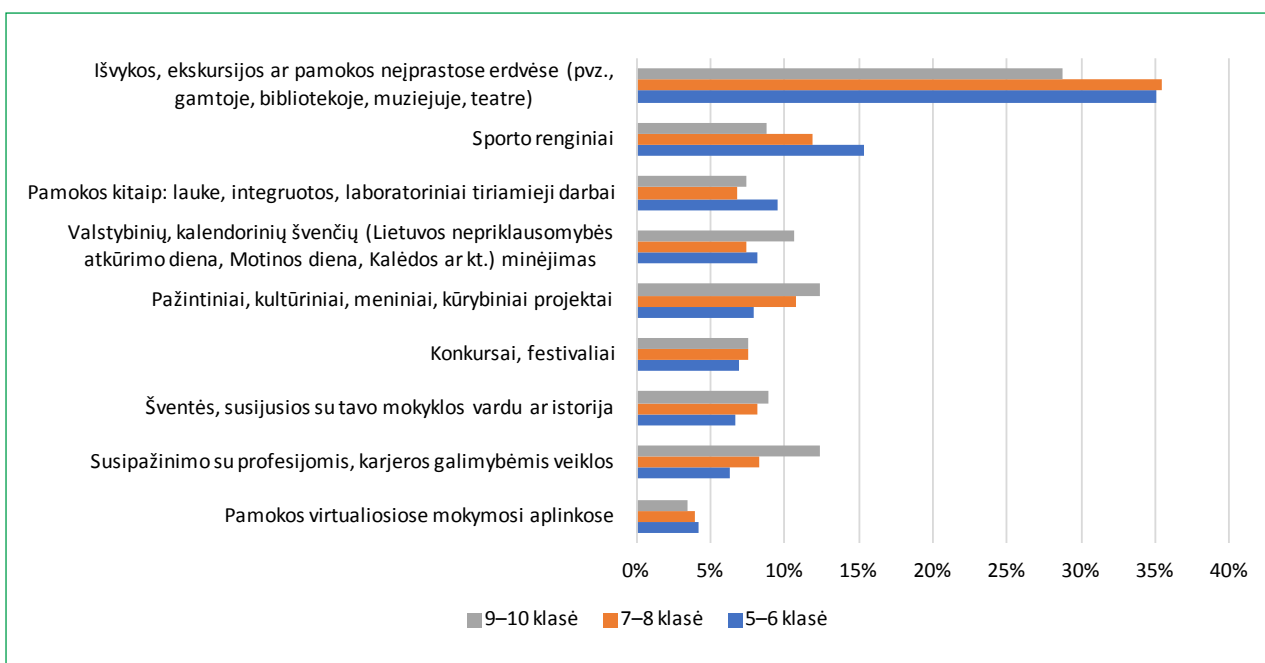
Tyrimo duomenys rodo, kad didmiesčiuose dažniau nei kitose vietovėse besimokantiems mokiniams patiko veiklos už mokyklos ribų ir rečiausiai patiko veiklos mokykloje (15 proc. mokinių); be to, didžiausia didmiesčiuose besimokančių mokinių dalis nurodė, kad patikusios veiklos nebuvo (24 proc.). Mieste ir miestelyje ar kaime besimokančių mokinių didesnė dalis nurodė, kad labiausiai patikusi veikla vyko mokykloje, nei kad patikusios veiklos visai nebuvo (38 pav.).

38 pav. Mokiniam labiausiai patikusių veiklų vietos pagal mokyklos vietovę

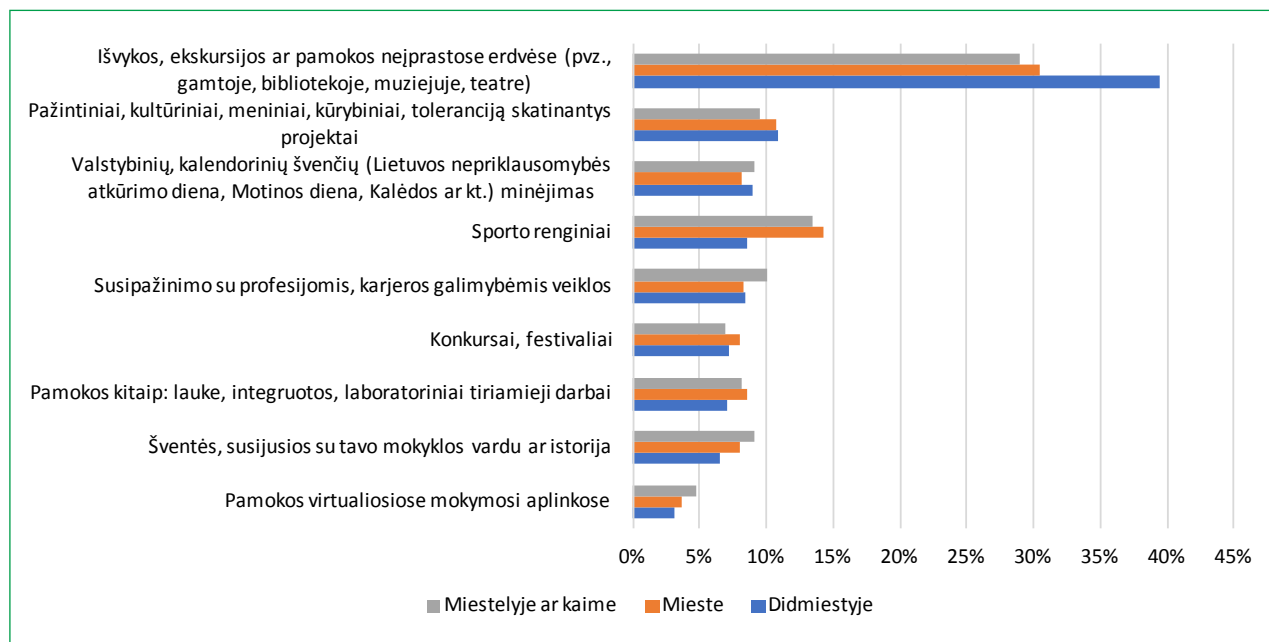
Į tolesnius klausimus apie patikusias veiklas atsakė 3 370 mokinių (tai yra tie, kurie nurodė, kad buvo patikusių veiklų). Mokinių buvo prašoma prisiminti labiausiai patikusią veiklą ir priskirti ją tam tikrai veiklų rūšiai. Duomenys rodo, kad visų klasių mokiniams labiausiai patiko išvykos, ekskursijos ar pamokos neįprastose erdvėse – gerokai labiau nei visos kitos pažintinės kultūrinės veiklos rūšys, o mažiausiai patiko pamokos virtualiose mokymosi aplinkose (39 pav.). 9–10 klasių mokiniams labiau nei kitiems patiko susipažinimo su profesijomis, karjeros galimybėmis veiklos.

39 pav. Mokiniam labiausiai patikusių veiklų rūšys pagal klases (N = 3 370)

Lyginant mokinių nuomones pagal mokyklos vietovę, matyti, kad didmiesčių mokyklų mokiniai, palyginti su kitų vietovių mokiniais, daug dažniau nurodė išvykas, ekskursijas ir pamokas neįprastose erdvėse, kaip labiausiai jiems patikusias veiklas, o sporto renginiai didmiesčių mokiniams patiko mažiausiai (40 pav.).

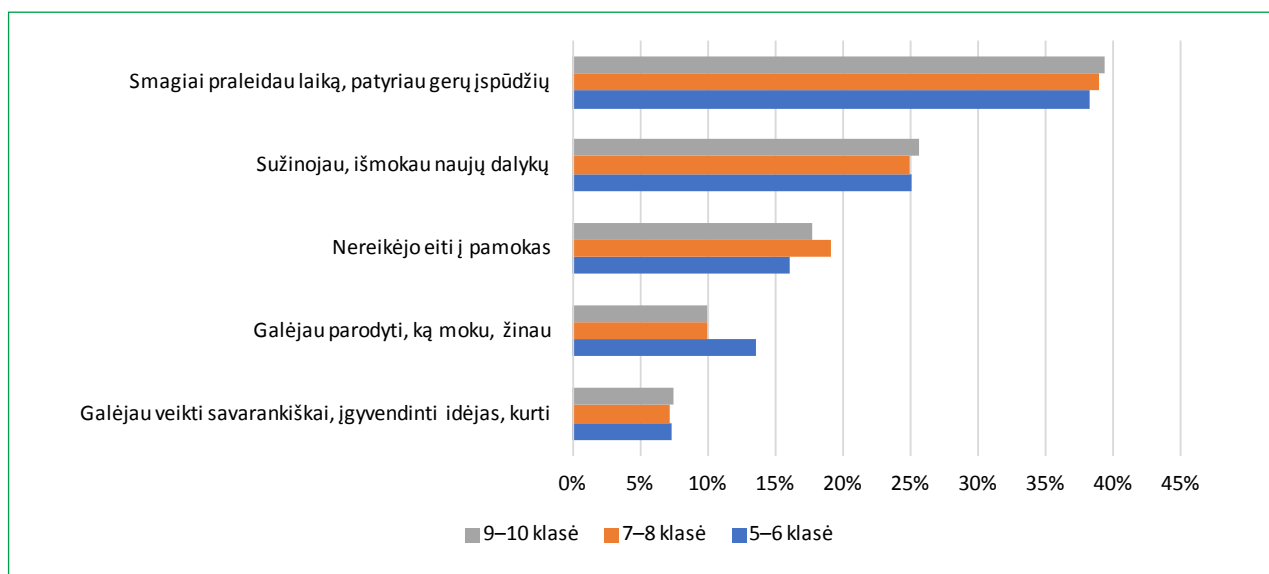
40 pav. Mokiniais labiausiai patikusių veiklų rūšys pagal vietovės tipą (N = 3 370)

Priežastys, kodėl patiko pažintinės kultūrinės veiklos

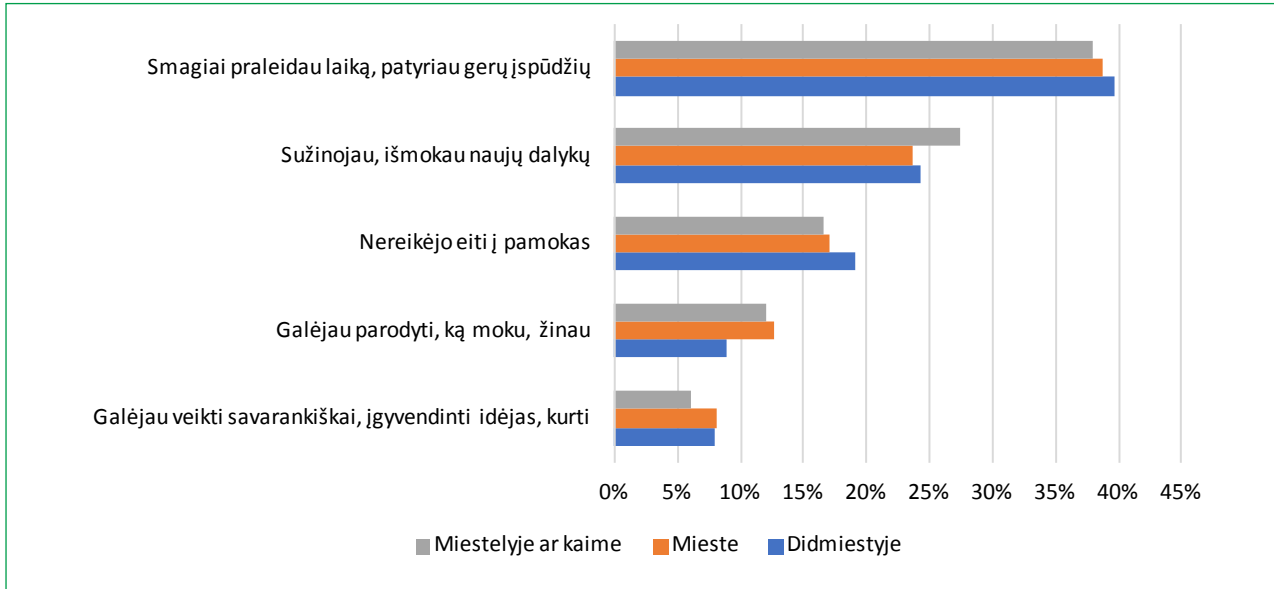
Tiek lyginant mokinių nuomones pagal klasę (41 pav.), tiek pagal vietovės tipą (42 pav.), priežastys, kodėl patiko pažintinės kultūrinės veiklos, pasiskirstė panašiai. Dažniausiai buvo pasirenkamas variantas „smagiai praleidau laiką, patyriau gerų įspūdžių“, dažnai – „sužinojau, išmokau naujų dalykų“, rečiausiai – „galėjau veikti savarankiškai ir įgyvendinti idėjas, kurti“ ir, išskyrus 5–6 klasių mokinius, „galėjau parodyti, ką moku, žinau“. Priežastis, kad „nereikėjo eiti į pamokas“ yra trečia pagal dažnumą – ją rinkosi kas šeštas mokiny (348 mokiniai).

41 pav. Priežastys, kodėl mokiniams patiko veiklos, pagal klases (N = 3 370)

Miestelių ar kaimo mokyklų kiek dažniau nei kitų vietovių mokiniai atlikdami organizuotą veiklą jautėsi sužinoję, išmokę naujų dalykų, o didmiesčių mokyklų rečiau nei kitų vietovių mokiniai jautėsi galėję parodyti, ką moka; didmiesčių mokiniams palyginti dažniau patiko tai, kad atliekant veiklą nereikėjo eiti į pamokas.

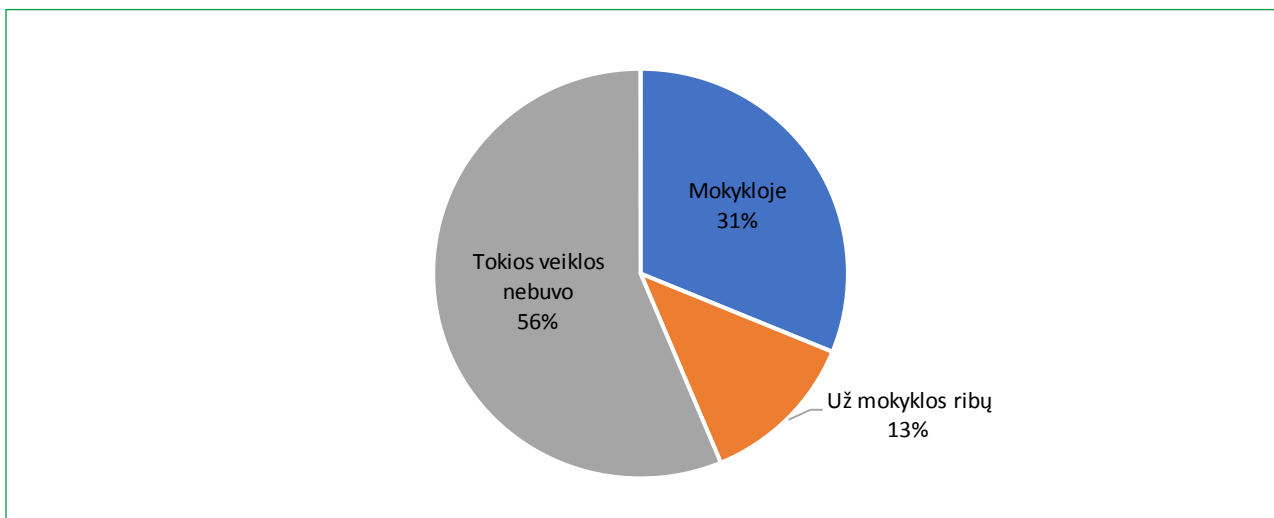
42 pav. Priėžastys, kodėl mokiniams patiko veiklos, pagal mokyklos vietovę (N = 3 370)

Labiausiai nepatikusios pažintinės kultūrinės veiklos

Pozityviai nuteikia tai, kad daugiau nei pusė mokinių (2 690 – 56 proc.) teigė, jog labiausiai nepatikusios veiklos nebuvo (43 pav.). Tačiau beveik trečdalis, 31 proc. (1 492 mokiniai), nurodė, kad nepatikusi veikla vyko mokykloje, o 13 proc. (595 mokiniai) – kad už mokyklos ribų. Rezultatai atitinka gautus duomenis apie labiausiai patikusią veiklą vietas, rodančius, kad mokiniams labiausiai patiko veiklos, organizuotos už mokyklos ribų, ir kur kas mažiau – veiklos, vykusios mokykloje. Skirtumai pagal mokyklos vietovę nėra reikšmingi.

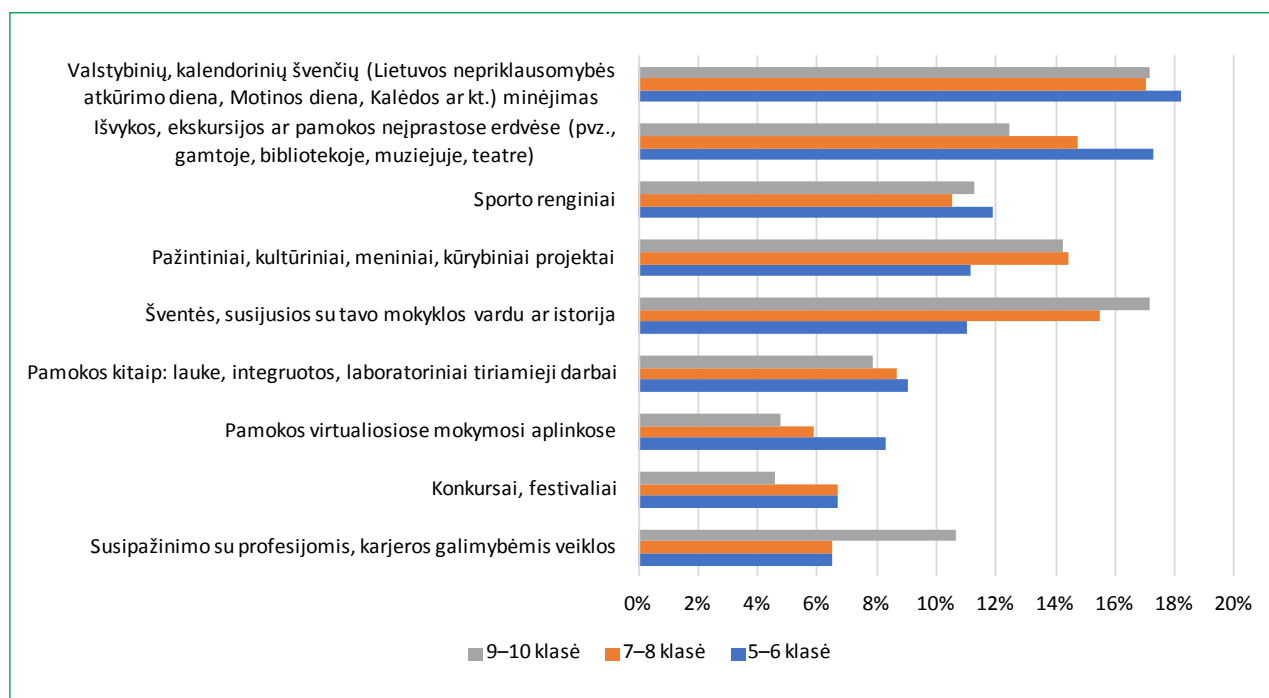
43 pav. Mokiniams labiausiai nepatikusią veiklą vietas, dalis proc.

Į tolimesnius su nepatikusia veikla susijusius klausimus atsakė 2 087 mokiniai (tai yra tie, kurie nurodė, kad nepatikus veikla buvo).

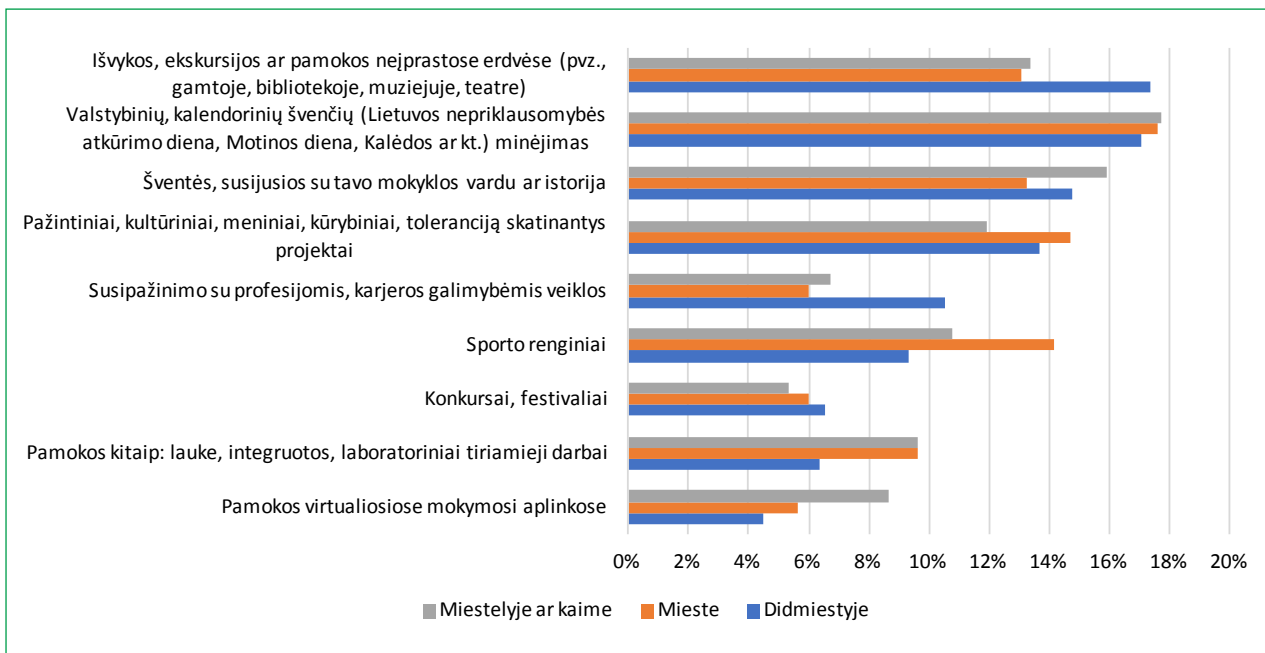
Mokinių buvo prašoma prisiminti nepatikusią veiklą ir ją priskirti tam tikrai veiklos rūšiai. Visų klasių mokiniams, kurie nurodė, kad nepatikusią veiklą buvo, labiausiai nepatiko valstybinių, kalendorinių švenčių minėjimai. Rečiausiai mokiniams nepatiko pamokos virtualiose erdvėse ir konkursai, festivaliai. 5–6 klasių mokiniams labiausiai nepatiko valstybinių, kalendorinių švenčių minėjimai ir išvykos, ekskursijos ar pamokos neįprastose erdvėse. 7–10 klasių mokiniams labiausiai nepatiko valstybinių, kalendorinių ir švenčių, susijusių su mokyklos vardu ar istorija, minėjimai, taip pat įvairūs pažintiniai ir kiti projektai (44 pav.). Rekomenduotina ieškoti naujų formų, kaip kitaip švęsti šventes, ir galbūt pasirinkti kitus ekskursijų objektus ar kitokias netradicines erdves pamokoms.

44 pav. Labiausiai mokiniams nepatikusios pažintinių kultūrinių veiklų rūšys pagal klases (N = 2 087)

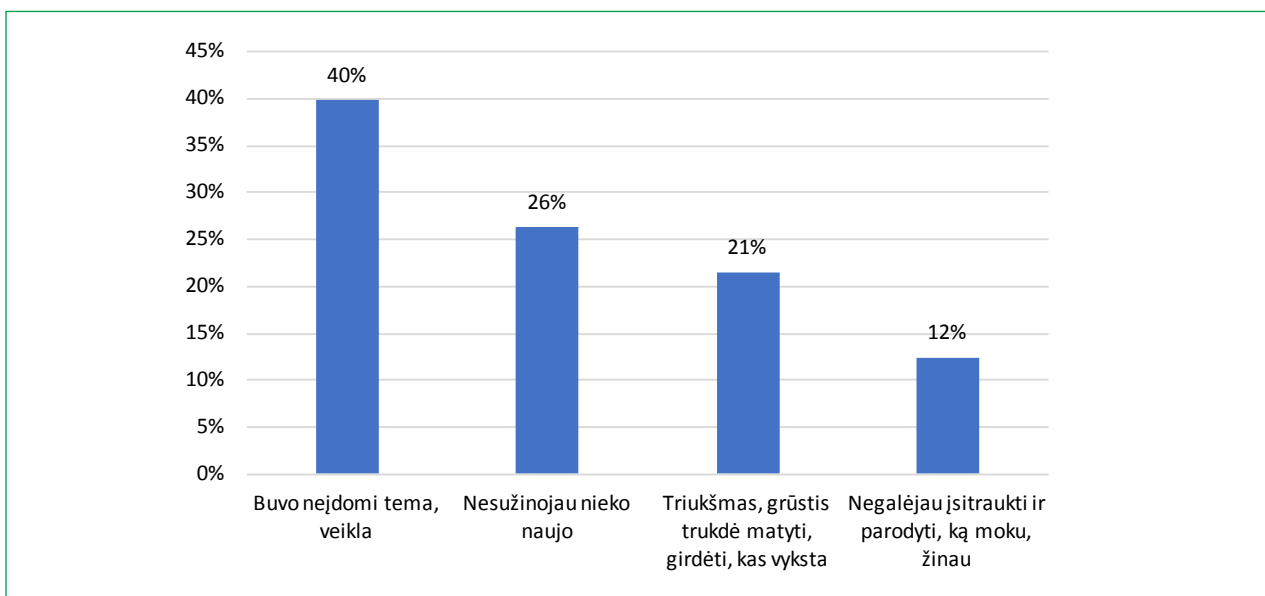
Analizuojant atsakymų pasiskirstymą pagal mokyklos vietovę, matyti, kad visų tipų vietovėse mokiniams labiausiai nepatiko valstybinių, kalendorinių švenčių minėjimai. Didmiestyje dažniau nei kitose vietovėse besimokantieji nepatiko išvykos, ekskursijos ar pamokos neįprastose erdvėse ir susipažinimo su profesijomis, karjeros galimybėmis veiklos. Miestuose labiau nei kitose vietovėse besimokantiems mokiniams nepatiko sporto renginiai, o miestelyje ar kaime besimokantieji – pamokos virtualiosiose mokymosi aplinkose ir šventės, susijusios su mokyklos vardo istorija (45 pav.).

45 pav. Mokiniam labiausiai nepatikusios pažintinių kultūrinių veiklų rūšys pagal mokyklos vietovės tipą (N = 2 087)

Lyginant tiek pagal mokinio klasę, tiek pagal vietovės tipą, priežastys, dėl kurių nepatiko mokyklos organizuotos veiklos, pasiskirstė panašiai. Dažniausiai pasirinkta priežastis – buvo neįdomi tema, veikla, kitos dažnos priežastys – naujos informacijos nebuvimas ir triukšmas, grūstis (46 pav.).

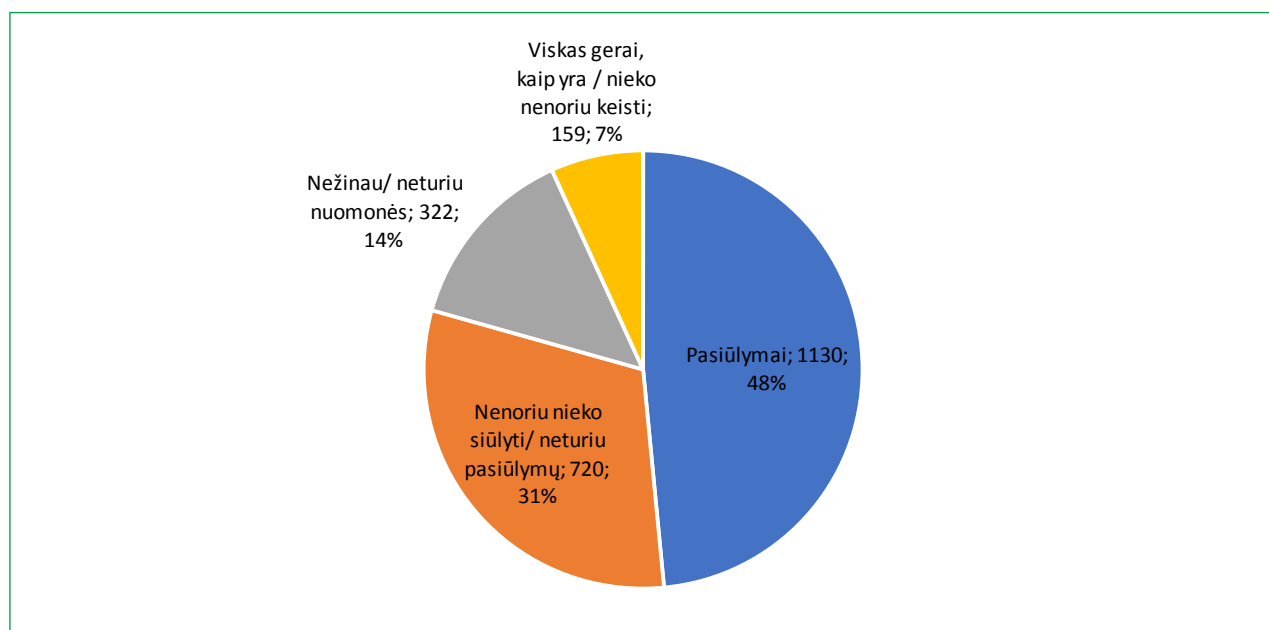
46 pav. Mokinių nurodytos priežastys, kodėl nepatiko organizuotos pažintinės kultūrinės veiklos (N = 2 087)

Mokinių pasiūlymai dėl pažintinių kultūrinių veiklų tobulinimo

Į atvirą klausimą „Kaip norėtum pakeisti, patobulinti pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą“ atsakė 2 400 mokinių. Neprasmingi, nesusiję su tema atsakymai (pavyzdžiui, siūlymai pakeisti klasės auklėtoją, pailginti vasaros atostogas ar pasiūlymai, susiję su socialinės-pilietinės veiklos aspektais) buvo atmesti ir atliekant galutinę duomenų analizę naudoti 2 334 atsakymai. 31 proc. (720) respondentų neturėjo pasiūlymų, 14 proc. (322) neturėjo nuomonės, ką būtų galima pakeisti, **vos 7 proc. buvo visiškai patenkinti pažintinėmis kultūrinėmis veiklomis, kaip jos organizuojamos šiuo metu**, 3 proc. teigė, kad jiems pažintinės kultūrinės veiklos nevyko, o 48 proc. (1 130 respondentų) pateikė įvairių pasiūlymų, kaip būtų galima patobulinti pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą (47 pav.).

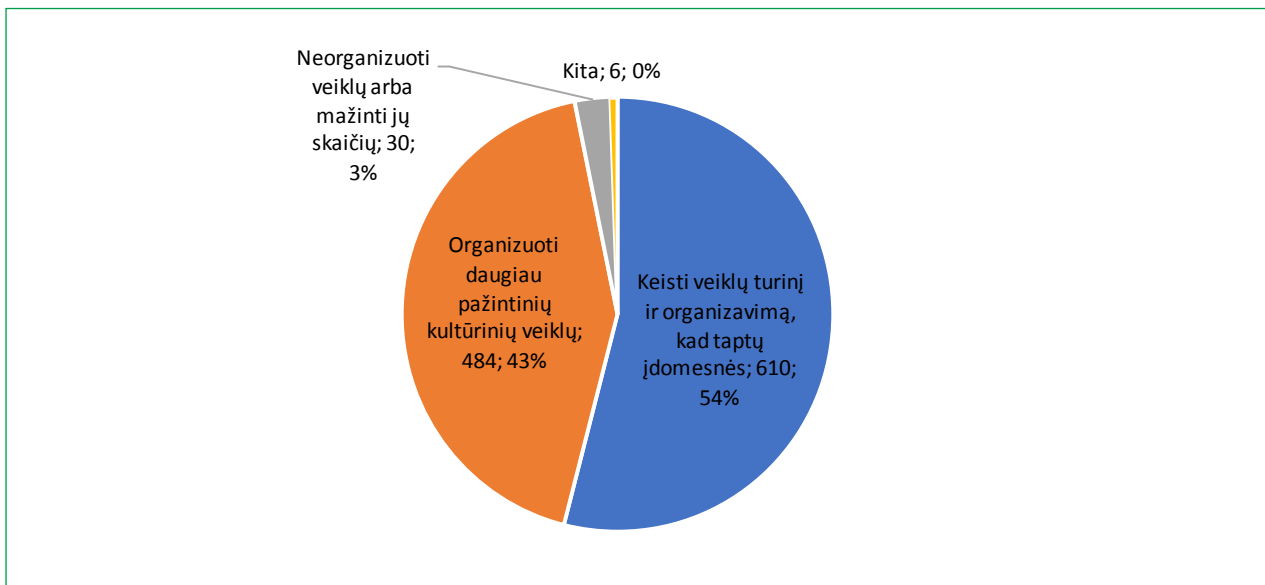
47 pav. Mokinių atsakymų į klausimą „Kaip norėtum pakeisti, patobulinti pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą?“ pasiskirstymas

Mokinių pasiūlymai, kaip būtų galima patobulinti pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą, pasiskirstė į 4 grupes (48 pav.).

Daugiau nei pusė – 54 proc. – siūlė **keisti veiklų turinį ir organizavimą taip, kad pažintinės kultūrinės veiklos taptų įdomesnės**. Kita didelė pasiūlymų grupė apėmė pageidavimus, kad **pažintinių kultūrinių veiklų būtų organizuojama daugiau** (43 proc. pasiūlymų). Nedidelė dalis – 3 proc. – siūlė pažintinių kultūrinių veiklų **neorganizuoti arba mažinti jų skaičių, trumpinti**. Tikriausiai tokius siūlymus lėmė tos pačios priežastys, dėl kurių dauguma pageidavo įdomesnių veiklų – nepakankamas šiuo metu siūlomų veiklų patrauklumas. Keletas pavyzdžių iš mokinių atsakymų: „Siūlau nevažiuoti į muziejus ar kitokius panašaus pobūdžio pastatus, **man tai yra neįdomu ir aš nemėgstu** tokių ekskursijų“; „Mokiniai j tai **žiūri atsainiai ir nori greičiau išeiti, taigi jos ne visada naudingos**“. 6 mokinių siūlymai priskirti kategorijai „kita“, nes jie buvo pernelyg abstraktūs (pvz. „Daugiau pasiūlymų iš mokymo įstaigų“, „Padėti suoliukus, kur atsisėsti“ ir pan.).

48 pav. Mokinių pasiūlymų dėl pažintinės kultūrinės veiklos tobulinimo pasiskirstymas

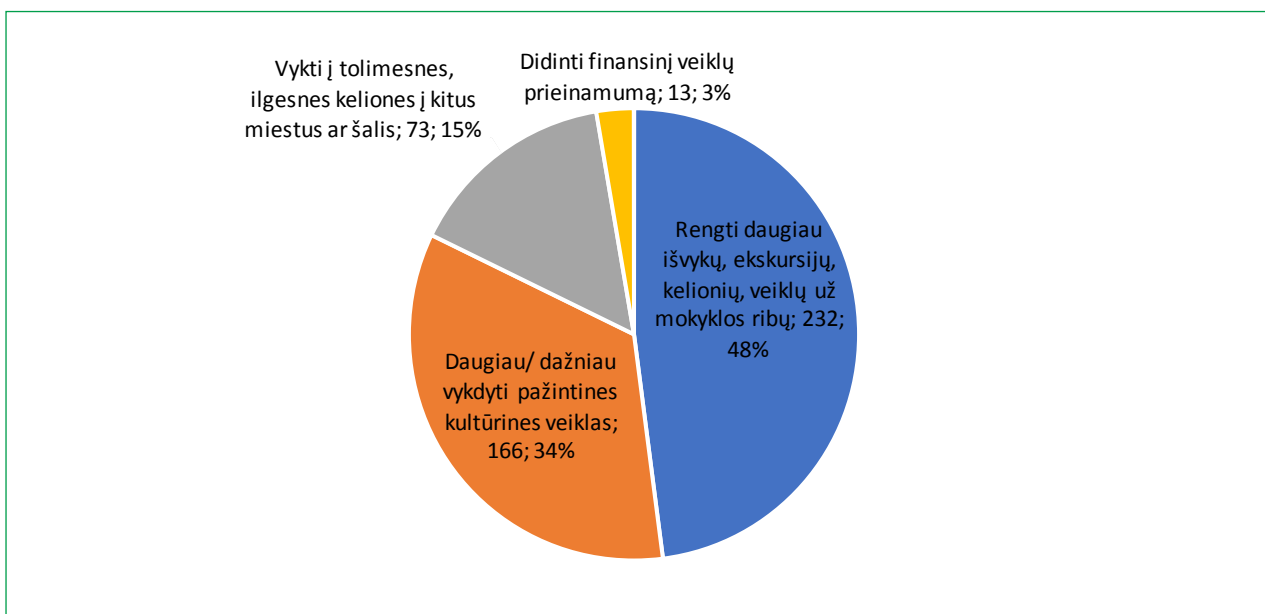

Aptarsime daugiausia siūlymų sulaukusias temas – 1) organizuoti daugiau veiklų ir 2) keisti veiklų turinį ir organizavimą, kad jos taptų įdomesnės.

1. Pasiūlymai organizuoti daugiau pažintinių kultūrinių veiklų

Šią pasiūlymų grupę sudarė 484 pasiūlymai, apėmę keturias temas (49 pav.).

49 pav. Mokinių pateikti pasiūlymai didinti pažintinių kultūrinių veiklų skaičių ir prieinamumą

48 proc. siūlė organizuoti **daugiau išvykų už mokyklos ribų**, keletas pavyzdžių:

- „Daugiau pažintinių pamokų už mokyklos ribų. Pvz.: teatruose, galerijose.“
- „Dažniau važiuoti į aktyvias ekskursijas.“
- „Daugiau ekskursijų, nes sėdint pamokose neišmokstama tiek, kiek per ekskursijas.“
- „Norėčiau, kad būtų rengiama daugiau išvykų, pamokos vyktų neįprastose erdvėse.“
- „Daugiau kelionių, nes gali daug ko sužinoti, patobulinti įgūdžius.“
- „Daugiau veiklos už mokyklos ribų, įdomesnių netradicinių pamokų, per kurias gali kažką naudinga sužinoti.“

34 proc. pasiūlymų pageidauta **daugiau, dažniau vykdyti pažintines kultūrines veiklas**, pavyzdžiui:

- „Pasiūlyti Švietimo ministerijai integruoti daugiau pažintinių kultūrinių dienų mokslo metuose.“
- „Norėčiau, kad mūsų klasėje per metus būtų daugiau nei 3 pažintinės veiklos.“
- „Norėčiau, kad jų būtų daugiau, nes labai daug ko sužinai ir taip linksmiau mokytis.“
- „Kad jos būtų daugiau. Kai kažkur išvažiuojame, būna viskas puiku, tik gaila, kad beveik nevažiuojame.“
- „Daugiau tokių veiklų ir tokių, kurios atskleidžia paauglių kūrybingumą.“

Vadinasi, pažintinės kultūrinės veiklos mokiniams patinka, bet jų kiekis nėra pakankamas; ypač trūksta išvykų, ekskursijų, kelionių.

15 proc. mokinių pageidavo **tolimesnių kelionių, ekskursijų** – į kitus miestus ar šalis, kad tos išvykos truktų ilgesnį laiką. Tokį požiūrį lemia tai, kad dauguma artimesnių miestų jau aplankyta su mokykla ar šeima ir mokiniams nebesinori važiuoti, kur jau yra buvę. Pateikiame keletą teiginių pavyzdžių:

- „Reikia jų daugiau ir ne vienai dienai, o kelioms, taip būtų daug įdomiau. Kitos mokyklos taip daro, o mūsų – ne, kiti net važiuoja į „Disneyland“, o mes – tik į muziejus.“
- „Dažniau vykti į užsienį ir kad ekskursijos būtų kuo ilgesnės ir įdomesnės bei kad turėtume kokį 30 min. ar 1 val. laisvo laiko.“
- „Didinti kelionių atstumą nuo mokyklos. Nebijoti išvykti į užsienį.“
- „Daugiau turėti išvykų ir pažinti ne tik „Akropolį“, bet ir kitus miestus su turtinga praeitimi bei kitų šalių miestus.“

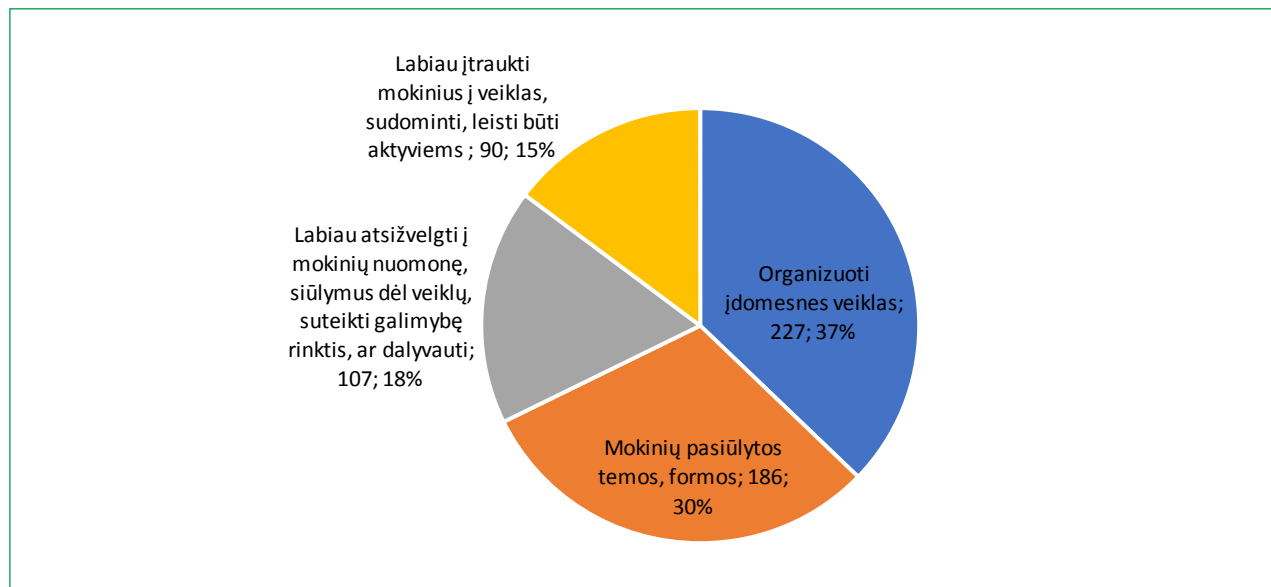
Dalis mokinių (3 proc.) pabrėžia, kad siūlomos veiklos galėtų būti labiau finansiškai prieinamos, pageidauja **daugiau nemokamų ar pigesnių veiklų**:

- „Viskas gerai, tik kartais reikia daug pinigų.“
- „Norėčiau, kad tokių veiklų būtų mažiau dienų, nes kaime nėra ką naudingai ir įdomiai pamatyti, o ekskursijos dažnai neįvyksta, nes tėvai neturi pinigų. Geriau anksčiau baigtusi mokslo metai.“
- „Skirti mokykloms daugiau lėšų ekskursijoms.“

2. Pasiūlymai keisti veiklų turinį ir organizavimą, kad jos taptų įdomesnės, atsižvelgti į mokinių nuomonę

Didžiausią šios pasiūlymų grupės dalį sudarė pasiūlymai **organizuoti įdomesnes veiklas** (50 pav.).

50 pav. Pasiūlymų organizuoti įdomesnes veiklas pasiskirstymas

Pasiūlymų, kaip tas veiklas padaryti įdomesnes, spektras aprėpė ir nekonkrečius pareiškimus, pavyzdžiui, „Reikia, kad būtų įdomu“, ir konkretesnius pasiūlymus. Neretai pabrėžta tai, kad veiklos yra pasenusios, neaktualios jaunimui.

Pavyzdžiai:

- „Važiuoti, kur įdomu būtų ir vaikams, kur nors, **kur galima pamatyti kažką naujo, modernaus, XXI amžiaus, o ne apgriuvusias pilis.**“
- „Pateikti tai **įdomesne mokiniams forma.**“
- „Pažintinė kultūrinė veikla turėtų būti **aktuali jaunimui** ar universaliai mėgstama (interaktyvumas, problemų sprendimas integruotas į ekskursijos eigą, gyvenimiškose situacijose panaudojama informacija,...).“
- „Norėčiau, **kad ji įvairėtų.** Vis lipdyti molinius indus nuobodu.“
- „Manau, pirmiausia mokytojai turėtų labiau susipažinti su mokiniais ir kad juos vežtų į **kuo įdomesnes pažintines keliones.**“
- „Kažką, kas būtų **aktualu šių dienų jaunimui**, o ne kas atrodo aktualu vyresniems žmonėms, pvz., mokytojams.“
- „Mokiniai ir mokytojai skirtų daugiau tam laiko ir kažkaip **tobulintų tas veiklas, kad visiems būtų įdomu.** Ir, aišku, prijungti prie to mokyklų savivaldas.“
- „Norėčiau, kad būtų atsižvelgta į tai, jog pažintinės kultūrinės veiklos nebūtinai turi būti krūva muziejų. Pavyzdžiui, aš mieliau ir noriau su muzikos mokykla dalyvauju festivaliuose, konkursuose, koncertuose. Jei jie vyksta kitame mieste, regione ar kitoje šalyje, mes pasidomime apie tos vietos istoriją ir kultūrą. Aš esu viena iš lietuvių liaudies ansamblio vokalistė, taigi man tenka susipažinti su skirtingomis tarmėmis bei papročiais. Taip aš sužinau daug apie mūsų tautos istoriją ir gyvenimą, visa tai, ką man tenka suprasti, niekada neminima vadovėliuose, ir tas jausmas, kurį tenka pajusti, nėra perduodamas muziejaus edukacinės programos metu. Norėčiau, kad būtų suprasta, jog **pasauly yra daug daugiau nei muziejai, edukacijos ir pustuščiai vadovėliai.**“

Mokinių siūlomos pažintinės kultūrinės veiklos temos ir formos

Populiariausia tarp mokinių pažintinės kultūrinės veiklos forma yra renginiai. Atskirai išskyrėme mokinių pasiūlymus dėl **renginių, supažindinančių su profesijomis**, nes daliai mokinių tai itin aktuali tema, kadangi jie šiuo metu svarsto, kokią profesiją rinktis. Teiginių pavyzdžiai:

- „Reikia daugiau apsilankymų vietose, kur galima sužinoti karjeros galimybes ir susipažinti su tos srities žinovais.“
- „Mokiniai turėtų daugiau turėti netradicinių pamokų, kurios padėtų apsispręsti, kuo nori būti.“
- „Daugiau veiklų su įvairiomis profesijomis, kad mokiniai galėtų iš anksto apsispręsti, ką norėtų daryti ateityje.“

Kita dalis mokinių siūlė **konkrečias temas**, minėjo jiems patikusius renginius, kuriuos norėtų pakartoti. Šiai grupei priklauso pasiūlymai eiti į muziejų pagal pamokos temą, daugiau išnaudoti kultūros paso galimybes, tobulinti informacijos pateikimo technikas, įtraukti daugiau žaidimų ir eksperimentų, organizuoti „Naktį mokykloje“, Pyragų dieną, dieną, kurią mokinys galėtų atsinešti gyvūną, išvykas į baseiną, rodyti filmus pamokos tema ir kt.

Didelė dalis šios grupės pasiūlymų buvo susiję su **pamokos formos tobulinimu**. Mokiniai siūlė organizuoti **daugiau integruotų pamokų**, pravestų įvairesnėmis formomis, įvairesnėse erdvėse:

- „Daugiau **netradicinių pamokų**, ekskursijų, nes taip gauname daugiau motyvacijos mokytis ir daugiau sužinome bei įsisaviname informaciją.“
- „Daugiau **pamokų kitaip, ne prie knygų**, ypač sunkiųjų mokslų – biologijos, chemijos, fizikos.“

- „Daugiau **integruoti IT** į kultūrinę veiklą.“
- „Daugiau **pamokų kitoje aplinkoje**. Pvz: parke, mokyklos kieme, bibliotekoje.“

18 proc. pasiūlymų išsakyti pageidavimai, kad būtų **labiau atsižvelgiama į mokinių nuomonę, siūlymus dėl veiklų**, suteikiamos galimybės pasirinkti, ar dalyvauti. Pavyzdžiai, kuriuose prašoma atsižvelgti į mokinių nuomonę, pasirenkant veiklą:

- „Pasidomėti, kas vaikams yra įdomu, **o ne patys auklėtojai nuspręstų, kur keliauti**.“
- „Pakeisti savo auklėtojos požiūrį į ekskursijas, ir vieną jų turėti. Šiuo metu **jau antrus metus neturėjome nė vienos klasės išvykos**, išskyrus tą, kurią patys susiorganizavome – prie artimiausio ežero. Apmaudu. Dėl kultūrinės veiklos – kalbu apie kultūrinį vaiko pasą – būtų smagu, jeigu mums būtų leista pasirinkti, kokia veikla, kurie spektakliai ar muziejai mus domintų, o ne vykdytų tai, kaip dar vieną priverstinę mokyklos išrinktą veiklą.“
- „Mokiniai **turėtų turėti galimybę siūlyti ir įgyvendinti savo norus** ne pagal duotą temą, o ko jie iš tiesų nori. Taip pat galėtų būti sudaryti sąrašai bendrai su lankytiniais objektais, edukacinėmis programomis ar dar kuo nors, nes mes ne viską žinom, o **mokytojai dažnai pasirenka lengviausią kelią** – važiuoja ten, kur buvo kažkada seniau, ir nesuka galvos.“
- „Turi būti **garantuotos mokiniams galimybės siūlyti**, kokia pažintine kultūrine veikla užsiimti, **ir rinktis laisvai**, kokioje jie nori dalyvauti.“
- „Atsižvelgti į mokinių norus, **o ne kur mokytojams įdomiau ir patogiau**.“
- „Daugiau atsižvelgti į mokinių nuomonę bei **galvoti iš jaunimo perspektyvos**.“

Taip pat buvo pasiūlymų, susijusių su veiklų vykdymo laiku. Juose buvo siūlyta ekskursijas rengti per visus mokslo metus; išreikšti pageidavimai, kad **veiklos vyktų per pamokas**, o ne laisvu laiku. Kai kurie mokiniai tiesiog pageidavo „daugiau praleistų pamokų“. Tai siejasi ir su ankstesnio klausimo rezultatais (41 pav.), kai dalis mokinių nurodė, kad pažintinė kultūrinė veikla patiko todėl, kad nereikėjo eiti į pamokas. Panašu, kad daliai mokinių pažintinės kultūrinės veiklos nėra patrauklios, tačiau tai yra geresnis laiko praleidimo būdas, nei sėdėti pamokose klasėje. Vis dėl to tokių nemotyvuotų mokinių dalyvavimas išvykose ir renginiuose sukelia papildomų drausmės užtikrinimo problemų, kurios išryškėjo tolesnėje pasiūlymų temoje – „**Labiau įtraukti mokinius į veiklas, sudominti, leisti būti aktyviems**“ (15 proc. pasiūlymų). Šioje siūlymų grupėje dažniausiai pageidauta, kad veiklos organizatoriai **labiau įtrauktų mokinius** į veiklą:

- „Neversti vaikų sėdėti ir nieko neveikti, tiesiog klausyti, **juk visi žino, kad tai nuobodu ir beveik nenaudinga**.“
- „Ne tik supažindinti su sritimi, bet ir sugalvoti užduočių ta tema.“
- „Mažiau kalbėjimo, daugiau judresnių užsiėmimų.“
- „Įtraukti visus mokinius ir mokytojoms pačioms įsitraukti.“

Dalis mokinių siūlė **daugiau bendradarbiauti** – dirbti grupėse, komandose, pakviečiant mokinius iš kitų mokyklų, įtraukiant kelias klases ar visą mokyklą. Buvo ir pasiūlymų leisti mokiniams patiems organizuoti renginius, didinti jų savarankiškumą.

Dalis pasiūlymų siejosi su **organizavimo ir drausmės** problemomis:

- „Labiau skirti dėmesio pasiruošimui.“
- „Pagalvoti, ką ir kaip pristatyti, o ne daryti viską „random“.“
- „Renginiai yra tikrai smagūs, bet į renginius einantys kai kurie žmonės juos gadina.“
- „Kad per kultūrinės veiklas vaikai būtų draugiškesni.“
- „Kad sudomintų vaikus. Nes **kai kuriems vaikams atsibosta, ir tada trukdo** tiems, kuriems įdomu.“
- „Norėčiau pasiūlyti **nesikeikti, nesimušti**.“

3. Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijos

Tyrimo dalies apie socialinės-pilietinės veiklos organizavimą apibendrinimas ir rekomendacijos

1. Daugiau socialinių veiklų mokiniai vykdo mokykloje nei už jos ribų.
2. Mokyklose dažniausiai atliekamų veiklų rūšys: pagalba pedagogams, klasių, bibliotekos tvarkymas, mokyklos puošimas ir renginių organizavimas.
3. Nors skirtumai pagal vietovę ir klasę nėra dideli, galima įžvelgti šias tendencijas:
 - didmiesčiuose socialinės-pilietinės veiklas mokiniams dažniau rekomenduoja klasių auklėtojos ir dalykų mokytojai, o miestuose mokiniai dažniau veiklas susiranda patys;
 - 5–6 klasių mokiniai mokykloje daugiausia padeda klasės vadovui, mokytojams, tvarko klases ar biblioteką; 9–10 klasių mokiniai – puošia mokyklą, organizuoja renginius.
4. Mokinių nuomone, daugiausia naudos mokinio asmenybės, socialinių ir emocinių kompetencijų tobulėjimui duoda socialinė-pilietinė veikla už mokyklos ribų. Atlikdamas veiklas mokykloje, mokinys labiausiai jaučiasi prisidedantis prie mokyklos gerovės kūrimo ar prasmingai praleidęs laiką, tačiau nemažai daliai mokinių nei veiklos mokykloje, nei už jos ribų neatrodo prasmingos.
5. Beveik kas trečias apklausoje dalyvavęs mokinys (31 proc.) teigia, kad nežino, kaip atsiskaito už socialines valandas, daugiau nei pusė mokinių (53 proc.) atsiskaitydami pildo apskaitos lapą. **Mokyklos turėtų skirti daugiau dėmesio veiklos apmąstymo procesui**, sukurti veiksmingas refleksijos formas, kad tai nebūtų formalumas, o išties padėtų mokiniui įsivertinti atliktos veiklos naudą savo asmenybei, bendruomenei.
6. Dažnas mokinių pasiūlymas – atsisakyti socialinių-pilietinių veiklų, nes nėra matoma jų vykdymo prasmė. Rekomenduojama mokytojams **skirti daugiau dėmesio, paaiškinant veiklų tikslą, naudą ir siekiamus rezultatus**.
7. Didelė dalis apklausoje dalyvavusių mokinių (1 190) nėra patenkinti dviem socialinės-pilietinės veiklos organizavimo aspektais: socialinių valandų skaičiumi ir veiklų įvairovės stoka. Todėl **būtina plėsti socialinių-pilietinių veiklų pasirinkimo įvairovę**, kad veiklos būtų įdomios, patrauklios jauniems žmonėms ir būtų pakankamai pasirinkimo galimybių tiek mokykloje, tiek už mokyklos ribų. Tai mažintų abiejų grupių mokinių – ir teigusių, kad trūksta veiklų, jos neįdomios, neprasmingos, ir siūliusių panaikinti arba mažinti privalomų valandų skaičių – nepasitenkinimą.
8. Dalis mokinių patiria sunkumų, ieškodami, kur ir kokią socialinę-pilietinę veiklą atlikti, nes stokoja informacijos. Todėl būtina **gerinti informacijos apie siūlomas ir tinkamas pasirinkti veiklas sklaidą** (pavyzdžiui, galėtų būti skelbiami siūlomų atlikti socialinių-pilietinių veiklų sąrašai). Tai mažintų mokinių (ypač jaunesnių klasių) sutrikimą, kai socialinę-pilietinę veiklą atlikti privaloma, bet trūksta žinių, patirties, drąsos.
9. Mokiniai teigė, kad jiems būtų labai pravarti didesnė mokytojų pagalba – mokytojai turėtų paprašyti jiems padėti ar nukreipti į socialinės-pilietinės veiklos atlikimo vietas. Todėl mokytojams, auklėtojams, asmenims, atsakingiems už socialinę-pilietinę veiklą, **siūloma aktyviau padėti mokiniams susirasti veiklas** (kuruoti procesą), plačiau paaiškinti, kokios veiklos tinkamos, ir stebėti / kontroliuoti jų vykdymą per visus mokslo metus.

10. Mokiniai pastebi, kad dalis bendraamžių nėra pakankamai motyvuoti atlikti socialinę-pilietinę veiklą. Todėl tikslinga apgalvoti ir **taikyti veiksmingas motyvavimo priemones**. Visų pirma – geriau atskleisti socialinės-pilietinės veiklos naudą mokinio asmenybei, visuomenei, įkvėpti mokinius. Užtuot gąsdinus (tai, deja, vis dar pasitaiko) – skatinti, įtikinėti. Kai kurie mokiniai siūlo taikyti moralines skatinimo priemones už atliktas visas privalomas socialinės-pilietinės veiklos valandas arba jas viršijus, pavyzdžiui, išsakant padėką, pagyrimą, įteikiant diplomą.
11. Keli mokiniai teigė, kad pastebi socialinės veiklos klastojimo atvejų. Galbūt tokių atvejų nėra labai daug, tačiau svarbu imtis priemonių, kad būtų **užtikrinamos visiems vienodos sąlygos atlikti socialines-pilietines veiklas** ir socialinės-pilietinės veiklos **apskaitos skaidrumas**, nes stebimi neteisingumo, veiklų klastojimo atvejai demotyvuoja sąžiningus mokinius ir skatina antidemokratinį nuostatų plėtrą. Rekomenduojame mokykloms labiau detalizuoti mokinių socialinės-pilietinės veiklos organizavimo tvarkos aprašus, nurodant į socialines-pilietines valandas įskaitomas veiklas (pavyzdžiui, kokio pobūdžio / kokiose organizacijose atlikta savanorystė įskaitoma), mokytojams – informuoti, priminti mokiniams, kur tokį aprašą galima rasti mokyklos interneto svetainėje.
12. Bendruosiuose ugdymo planuose nėra aiškiai apibrėžtos veiklos, kurias galima priskirti socialinei-pilietinei veiklai, todėl mokyklose skirtingai interpretuojama, kokias ir kokiose vietose atliktas veiklas įskaityti į socialinės-pilietinės veiklos valandas; tai sudaro prielaidas nelygioms galimybėms skirtingose mokyklose formuotis, mokiniams sunkiau išreikšti save, atliekant tobulėjimą skatinančias jiems patrauklias veiklas. Tad Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai siūloma konkrečiai apibrėžti socialinės-pilietinės veiklos sampratą ir aiškiai išdėstyti, kokios veiklos yra priskiriamos socialinei-pilietinei veiklai.

Tyrimo dalies apie pažintinės kultūrinės veiklos organizavimą rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijos

1. Dažna problema – **pažintinių kultūrinių veiklų turinio ir mokinių poreikių bei norų neatitikimas**. Tik apie 38 proc. mokinių yra klausama nuomonės apie tai, kokių pažintinių kultūrinių veiklų jie norėtų. Tyrimo duomenys rodo, kad kai mokinių atsiklausoma nuomonės apie planuojamą vykdyti veiklą, organizuotos veiklos nepatinka mažesnei jų daliai nei tada, kai jų nuomonės neklausama. Kai kuriuose pasiūlymuose ir patys mokiniai išsakė pageidavimą, kad jų nuomonės būtų atsiklausta. Tad rekomenduojama mokykloms **planuoti** pažintines kultūrinės **veiklas**, išsiaiškinus **mokinių poreikius ir interesus**, įtraukiant juos į veiklos pasirinkimo procesus.
2. Mokiniams labiausiai **patiko** veiklos, vykusios **už mokyklos ribų**. Daugiau nei pusė mokinių (56 proc.) teigė, kad nebuvo veiklos, kuri jiems labiausiai nepatiko, o 31 proc. nurodė, kad tokia **nepatikusi veikla vyko mokykloje**. Rekomenduojama **daugiau dėmesio skirti mokykloje vykdomoms veikloms tobulinti**.
3. Tiek dalyvaujant tik mokinio klasei, tiek ir prisijungus kitoms klasėms ar visai mokyklai, **dažniausiai vykdomos** pažintinės kultūrinės veiklos yra **išvykos, ekskursijos ar pamokos neįprastose erdvėse**. Būtent ši pažintinės kultūrinės veiklos forma mokiniams **labiausiai ir patinka**. Tokioje veikloje dažniau dalyvauja jaunesnių (5–8) klasių mokiniai, besimokantys didmiesčių mokyklose.
4. Išvykų naudą ir poreikį patvirtina ir mokinių išreikšti pageidavimai, kad būtų organizuojama **daugiau pažintinių kultūrinių veiklų už mokyklos ribų, išvykų, kelionių, ekskursijų**, neretai pageidaujama kelionių į kitus miestus ar šalis; užsimenama ir apie tai, kad kai kurios išvykos yra nuobodžios, į tuos pačius lankytinus objektus, todėl prašoma organizuoti įdomesnes keliones. Rekomenduojama pagal galimybes organizuoti daugiau išvykų į dar neaplankytas vietas, labiau tariantis su mokiniams.

5. Atsakydami, kodėl pažintinė kultūrinė veikla **patiko**, daugelis mokinių argumentavo tuo, kad **smagiai praleido laiką, patyrė gerų įspūdžių**. Tačiau 18 proc. (348 mokiniams) veikla patiko todėl, kad **nereikėjo eiti į pamokas**, – tai gali rodyti prastą pamokų kokybę ir vis dar populiarią tradicinės pamokos formą, kai mokinys yra pasyvus informacijos gavėjas, be to, verčia susimąstyti apie kai kurių pažintinių kultūrinių veiklų išliekamąją vertę.
6. 9–10 klasių dažniau nei jaunesniems (5–8 klasių) mokiniams organizuojami susipažinimo su profesijomis, karjeros galimybėmis renginiai, tačiau dalis mokinių teigia, kad tokių renginių galėtų būti dar daugiau.
7. Dažniausiai mokiniams **nepatiko valstybinių, kalendorinių švenčių minėjimai; šventės, susijusios su mokyklos vardu ar istorija; išvykos, ekskursijos ar pamokos neįprastose erdvėse**. Kaip matyti, ta pati pažintinės kultūrinės veiklos forma gali ir patikti, ir nepatikti, jeigu ji nėra įdomiai organizuojama. Dažniausios mokinių nurodytos priežastys, kodėl nepatiko – „**buvo neįdomi veikla**“ ir „**nesužinota nieko naujo**“. Rekomenduojama ieškoti naujų formų, kaip kitaip švęsti šventes, pasirinkti kitus ekskursijų objektus ar kitokias netradicines pamokų erdves.
8. Mokiniai pateikė pasiūlymų, **kaip įdomiau** organizuoti pažintines kultūrinės veiklas:
 - **Organizuoti veiklas įdomesnėmis, jaunimui aktualesnėmis temomis**. Siūlyta organizuoti įdomesnes išvykas, daugiau renginių, susijusių su šiuolaikine kultūra, susitikimų su įvairiais žinomais žmonėmis, renginių, padedančių lengviau apsispręsti dėl būsimos profesijos, siūlyta kartoti labai patikusius renginius (pvz. „Naktis mokykloje“, Pyragų diena ir kt.).
 - **Organizuoti veiklas kitaip, netradiciškai**: įtraukti daugiau žaidimų, eksperimentų, integruoti IT; organizuoti daugiau integruotų pamokų, pamokų gamtoje.
 - **Organizuoti veiklas, kuriose mokiniai galėtų būti aktyvūs dalyviai**, o ne pasyvūs stebėtojai: dirbtų bendradarbiaudami grupėse, dalyvautų komandinėse ir grupinėse veiklose tiek su savo klase, tiek su kitomis klasėmis ar mokyklomis.
 - **Organizuojant veiklas, geriau joms pasirengti**: apmąstyti, kaip bus užtikrinta mokinių drausmė, tvarka, mokinių įsitraukimas, išvengta grūsčių ir triukšmo.

Pagrindinio ugdymo mokinių socialinės-pilietinės ir pažintinės kultūrinės veiklos organizavimas bendrojo ugdymo mokyklose

Tyrimo ataskaita

Redagavo *Anželika Tekutienė*

Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2020-04-21.

Išleido Nacionalinės švietimo agentūros Infrastruktūros plėtros departamento

IT, leidybos ir logistikos skyrius, M. Katkaus g. 44, 09217 Vilnius

Skelbiama adresais <https://www.nsa.smm.lt/infrastrukturos-pletros-departamentas/leidiniai/naujausi/>

<https://www.nsa.smm.lt/stebesenos-ir-vertinimo-departamentas/veiklos-sritys/svietimo-politikos-analize/>

Sekant šiomis nuorodomis galima rasti ir kitas tyrimo ataskaitas ir analizes.

Internetinis leidinys

ISBN 978-609-8275-01-8

